Europos LIETUVIS

Nr. 20(611). 1960. V. 18 — Londonas, 1960 metų, gegužės mėn., 18 d. — XIV metai

PADDINGTON, W.2 GREAT BRITAIN PAID 18 MAY 60

EMIGRACIJOS UŽDAVINIAI

Kovo 10-13 d.d. Bad-Pyrmont įvyko Baltų Draugijos paskaitų dienos, kurių metu Baltų Draugijos sekcijos pirmininkas G. Bušmanas laikė paskaitą „Emigracijos uždaviniai". Paskaitoje jis iškėlė įdomių minčių, kurias mes pateikiame savo skaitytojams eventualioms diskusijoms.

Kalbėtojas suskirstė pagrindinius emigracijos uždavinius į šias sritis:

1) Koncepcijų ugdyba mūsų tautų laisvam gyvenimui, nes mūsų tautų tokia laisva minčių plėtotė yra smarkiai varžoma (jokios žodžio laisvės, silpni ryšiai su lais vuoju pasauliu).

2) Veikla Vakaruose yra antra svarbi šaka, kuri našiai yra vykdoma. Prisiminkime įvairius memorandumus, ACEC įspėjimus, šalia nacionalinių organizacijų veiklą mišriuose gremiumuose, mokslinį darbą ir tautybių veiklą, taip pat paskaitas institutuose ir universitetuose, etc.

3) „Veikla į Rytus". Emigracijos dalyvavimas laisvinimo darbuose realia prasme yra šiuo metu labai apleistas. Gal būt, dėl to, kad šioje darbo plotmėje yra tam tikros rizikos, ne tiek fizinės, kiek politinės. Tačiau, nežiūrint į tai, šioje srityje turi būti veikiama, nes

a) pasaulinė politinė raida graso „pralenkti" emigraciją, jei ji kitaip nepasitvarkys. Tai yra tiesioginių Vakarų ir Rytų kontaktų užuomazgos vaisius. Yra paleistas darban visas pulkas vadinamųjų Vakarų ekspertų, kurie retai turi specialų parengimą, tačiau žino, ką Vakarai norėtų girdėti... Emigracija bus čia dažnai diskriminuojama, nes ji „per juodai mato". Čia emigracija turėtų žengti drauge, o tai ir ne būtų sunku, nes bet kuriuo atveju jos pusėje yra pranašumas: tautų būdų nuojauta ir savo patyrimais pagrįstas pažinimas.

b) Emigracijos darbo metodų posūkis visų pirma reikštų „žingsnio derinimą su įvykių raida tėvynėje". Negali būti jokio nutolimo nuo tėvynės. Ir tai pasiekiam savo kraštų įvykių plėtros studijų keliu.

Suprantama, šis darbas privalo būti nukreiptas į vieną tikslą. Ir šis tikslas turi būti tik tėvynės laisvė. Taktiškai viskas priklauso nuo to, kaip ta laisvė suprantama.

Tretysis pasaulinis karas yra neįmanomas. Po tokio karo nebebūtų kas laisvinti. Visų pavergtųjų tautų prieš Maskvą sukilimo galimybė — ir tai vienu momentu, kaip tik tai galėtų atvesti į tikslą — atrodo vargiai realus dalykas.

Tai lieka tik evoliucijos kelias. Kas tuo suprantama? Tai sudėtingas ilgalaikis vyksmas, kuris savo tikslo pats gerai nesupranta. Šis vyksmas seniai jau prasidėjęs. Sovietai taip pat yra priversti grumtis su „neapvaldoma praeitimi". Tai rodo ūmai išsiliepsnojusios diskusijos dėl seniai pamirštojo Vlasovo. Ši evoliucinė raida liečia visą Sovietų bloką. Ji yra šių dienų režimo sukurtųjų gyvenimo lengvatų priežastis ir pasekmė. Režimas keičiasi iš instrumento į organizmą. Pirma, kitaip negali būti, antra, šiuo būdu jis gali padidinti savo agresyvumą ir galią.

Kaip Maskva žiūri į emigraciją, buvo antrinė referato tema. Po II Pasaulinio Karo Maskva neparodė didesnės akcijos: pasitenkino tik emigracijos potencialo išsėmimu, kiek tai buvo galima. Sovietai buvo užaliarmuoti tik 1950-52 m., kai Vakarai, ypač JAV, ėmė teikti emigracijai veiklos galimybes. Susikūrė Committee for a Free Europe, greta to Baltų Komitetai, FEP, Free European Citizen Service, radijo stotys ir t.t. Pačiai Sovietų Sąjungai žiniomis aprūpinti buvo įsteigtas American Committee for Liberation šalia didelio Miuncheno Research Centre. Tačiau labiausiai aliarmuojantis dalykas Maskvai, pasak kalbėtojo, buvo bandymas įkurti Koordinacijos Centrinę. Kaip žinoma, šis planas nepavyko, o tai atitiko Sovietų norus. Bet Maskvai pakako ir eilinės emigrantų veiklos, kad galėtų imtis konkrečių priemonių jai slopinti. Neminint politinių nužudymų ir atentatų, kurių tikslas yra emigrantų įbauginimas, pažymėtinas Grįžimo į Tėvynę Komiteto įkūrimas (1956). Komiteto tikslas verbuoti norinčius grįžti dėl to, kad izoliuotų emigracijos politines viršūnes. Be to, Sovietai stengėsi remti korespondenciją su emigrantais.

Abi šios priemonės greit virto bumerangu. Grįžtančiųjų skaičius buvo nereikšmingas. Po pirmosios nostalgijos atoslūgio šitie grįžusieji pasirodė kaip nepageidaujamas ir kritiškas elementas. Yra žinoma, kiek įspėjimo laiškų šios grupės žmonių yra pasiųsta į Vakarus, nekalbant jau apie jų „demoralizuojančią" įtaką į izoliuotus Sovietų piliečius. Be korespondencijos, Sovietų nervus labai veikė iš Vakarų emigrantų siunčiamieji siuntiniai, kurie paneigė Sovietų melą apie Vakarų skurdą. Atsikirsdami Sovietai ėmė emigraciją diskriminuoti bet kuria kaina.

Nuo praeitų metų pabaigos prasidėjo nauja fazė. Komiteto pirmininkas gen. Michailovas buvo pakeistas gen. Višnievskiu, konciliantiškesniu žmogumi. Dabartinė linija: emigrantai neprivalo grįžti. Geriau tegul jie lieka ten, kur jie yra. Juos tenka paveikti emocionaliai ir priversti užsieniuose „dirbti" tėvynei. (Estų emigrantai Švedijoje jau yra gavę sovietinių laiškų, kuriuose raginama įsteigti ypatingą „Estų Tremtinių Sąjungą". Tai sutampa su kinečių bandymu emigraciją „apdirbti". Ir ar nežada Sovietai pasinaudoti užsieninės nacionalsocialistų organizacijos pavyzdžiu?).

Kurių tikslų siekia šios pastangos? Atsakymas tegali būti toks: emigracijos buvimas kliudo Sovietų planams. Emigracija sužadina tautų vaizduotę, nukelia jų mintis į užsienius, „beviltišką izoliaciją" paverčia vėjais. Dabartinėje fazėje reikia skaitytis, kad Maskva stengsis ypač sustiprinti rusifikaciją labiau papirkimais negu brutalia prievarta. „Papirkimas" savotiška prasme bus bandomas nukreipti ir į emigraciją: laikykitės ramiai, nedarykite politinio triukšmo, nes tai tik pakenks jūsų tautiečiams.

Bet šitai akcijai pravesti Maskvai yra reikalingi ryšiai su emigracija. Šitie ryšiai, matyt, bus vis didėjančiu mastu stiprinami. Tuo emigracijai sudaroma didelė politinė rizika. Ir nežiūrint tai, vis tiek šių ryšių negalima vengti. Tik juos reikia išnaudoti, būtent, tuo tikslu, kad įskverbtume anapus idėjas, greitinančias evoliuciojos vyksmą. Todėl ir su komunistais ryšiai jokiu atveju nevengtini.

Šitos „mintys" privalo remtis „Anapus Geležinės Uždangos" žmonių galvojimu ir problemomis, nurodant jiems kelią veikti. Gert Bušmanas priminė savo egziliniams draugams aksiomą, kad ne emigracija, bet pačios tautos nulems likimą savo tėvynėse. Pagelbėti ir visų pirma patarti tai yra emgracijos veiklos ir pasireiškimo plotmė, nežiūrint didelės politinės rizikos.

Emigracija turėtų būti mažiau atmušu, labiau kaltuvu, kuris nuolat ir nuolat kala savo idėjas. Tiltu gi kiekvienu atveju, net gi kultūriniams mainams, Emigracija taip pat gali būti tiltu ir Vakarams, keliant idėjas, kurios anapus gali veikti kaip Trojos arklys. (Inf.)

SVARBU VOKIETIJOS, AUSTRIJOS IR ITALIJOS LIETUVIAMS TREMTINIAMS

D. Britanijos Taryba Pabėgėliams Remti planuoja atgabenti į Angliją pastoviai įsikurti 200 šeimų arba pavienių asmenų, šiuo metu esančių Vokietijoj, Austrijoj arba Italijoj, kurie dėl ligos, silpnos sveikatos ar senatvės neturėjo galimybės emigruoti. Šiems asmenims bus sudarytos lengvatos įsikurti Anglijoj, įskaitant nemokamą gydymą.

Lietuviai, norintieji pasinaudoti šiuo pasiūlymu, raginami suteikti apie save kaip galima smulkesnes žinias ligi gegužės 28 d. šiuo adresu:

D. Britanijos Lietuvių Sąjunga,
1, Ladbroke Gardens,
London, W.11.

Minėtųjų PLB Kraštų Valdybos prašomos dėti pastangų šiam pasiūlymui kaip galima plačiau išreklamuoti ir kooperuoti.

VIRŠŪNIŲ KONFERENCIJĄ STEBI IR PABALTIEČIŲ ATSTOVAI

(E) Dalis jų jau gyvena Paryžiuje, o kiti atvyko iš kitų Europos kraštų. Viršūnių konferencijos reikalas buvo aptartas ir Baltų Tarybos paskutiniame posėdyje. Buvo tuo klausimu ir pasitarimai su atvykusiais iš New Yorko centro ACENo vadovybės nariais (Dr. Masenu ir kitais). ACEN gegužės 5 d. Bonnoje surengė platesnį priėmimą, kuriame dalyvavo ne tik pavergtųjų tautų, bet ir Vokietijos kai kurie žymesni politikai.

Mirus J.E. Vysk. V. PADOLSKIUI,
reiškiame Lietuvių Kolegijai Romoje
gilią užuojautą
PLB Huettenfeldo Apylinkė

V. EVAŠKAIČIUI
tragiškai žuvus, jo vaikams, seseriai
ir broliui skausmo valandoje giliausią
užuojautą reiškia
DBLS Leigh Sk. Valdyba ir nariai

STEIGIAMOJO SEIMO SUKAKTIS

Į PASAULIO LIETUVIUS

Šių metų gegužės 15 dieną minime 40 metų Steigiamojo Seimo sukaktį. Steigiamasis Seimas — vienintelis Lietuvos istorijoje įvykis, nes pirmą kartą buvo renkamas visos Lietuvos gyventojų demokratiniais dėsniais. Jį rinko visi Lietuvos piliečiai be socialinės padėties, tautybės, lyties ir religijos skirtumo. Tas faktas, kad ta rinkimų teise pasinaudojo apie 90 proc. turinčių teisę balsuoti, parodo lietuvių tautos politinį susipratimą ir pribrendimą nepriklausomam gyvenimui. Mūsų naujausioj istorijoj Steigiamasis Seimas yra ne tik būdingiausias, bet ir reikšmingiausias įvykis.

Steigiamasis Seimas dirbo dvejus metus labai sunkiais, neramiais ir pavojingais laikais. Jam teko tuo metu ir atkuriamai valstybei pamatus statyti ir ją ginti nuo besibraunančių priešų. Be to, ir Lietuvos viduje tų priešų agentai nemaža nerimo ir pavojų kėlė. Bet visas tas nelaimes ir pavojus Steigiamasis Seimas nugalėjo. Visi karai buvo laimėti, tik savo sostinės Vilniaus nepavyko atgauti iš lenkų.

Baigęs visus karus, Steigiamasis Seimas išgavo iš didžiųjų valstybių Lietuvos pripažinimą ir išrūpino priėmimą į Tautų Sąjungą. Jis sutartimis nustatė Lietuvai sienas, sutvarkė valstybės aparatą, išleido lietuvišką pinigą — litą, kuris, nepaisant visų išgyventų sunkumų, išlaikė savo vertę. Steigiamasis Seimas įsteigė universitetą, nusėjo visą kraštą įvairaus tipo mokyklomis ir suorganizavo visa tai, kas naujai atkurtai valstybei buvo reikalinga. Jis priėmė konstituciją ir žemės reformos įstatymą. Konstitucija garantavo piliečiams laisvę, lygybę, nuosavybės teisę ir saugumą, o vyriausias suverenumo teises sudėjo į tautos rankas. Ji pastatė valstybę ant stiprių teisingumo, demokratybės ir tikėjimo laisvės pagrindų. Žemės reforma taip sustiprino žemės ūkį, kad jis tapo stipriu valstybės ekonominiu ramsčiu ir gerovės šaltiniu.

Bolševikai 1920 m. liepos mėn. 12 d. pasirašyta su Lietuva sutartimi visiems laikams išsižadėjo visų Rusijos pretenzijų į Lietuvos žemes. Tai jie patvirtino ir nepuolimo sutartim. Tačiau 1940 m. birželio mėn. Sovietų Rusija, be mažiausios iš Lietuvos pusės priežasties, brutaliausiu būdu įsikišo į Lietuvos vidaus reikalus ir iki dantų ginkluotomis ir iš anksto paruoštomis divizijomis okupavo mūsų tėvynę. Prieš vykdydama šį smurtą, Maskva dar 1939 metais slapta sutartimi su Hitleriu buvo perleidusi nacių Vokietijai Lietuvos teritorijos plotus iki Šešupės, tad bolševikai už lietuvių tautos nugaros begėdiškai prekiavo mūsų žemėmis.

Bet Maskva savo gėdingus smurto darbus pasiryžo įteisinti. Tuo tikslu 1940 m. liepos mėn. Maskva surežisavo Liaudies Seimo rinkimus. Lietuvos žmonėms buvo pateiktas tik vienas pačių bolševikų sudarytas kandidatų į Seimą sąrašas. Rinkimai vyko visiškos nelaisvės sąlygose, be žodžio, spaudos ir susirinkimo, tad rinkikai net nežinojo, kokius klausimus svarstys renka masai Seimas. Prieš rinkimus keliolika šimtų lietuvių buvo suimta be jokios kaltės ir į kalėjimus sugrūsta.

Vadinamasai „Liaudies Seimas", išrinktas apgaulės, klastos ir smurto sąlygose, pildė grobuoniškos Maskvos bolševikų norą. Niekas Lietuvoje, išskyrus saujelę samdytų agentų, nereikalavo Lietuvos į Rusiją įjungimo ir tarybinės santvarkos joje įtaisymo, — toks nutarimas yra ir pasilieka niekinis.

Laisvai išrinkto, jokios pašalinės jėgos neprievartaujamo, Steigiamojo Seimo pagrindinis nutarimas atstatyti laisvą, nepriklausomą Lietuvos valstybę ir šiandien ne nustoja savo galios. Kova už šį siekimą visiems mums privaloma.

Pati pavergtoji tauta Maskvai aktyviai pasipriešinti negali. Ta šventoji pareiga gula ant mūsų, kurie atsidūrėme laisvajame pasaulyje. Tą pareigą turime atlikti, nesigailėdami laiko, pinigo, darbo, pasiaukojimo ir pasišventimo.

Lietuvos išlaisvinimo idėjai realizuoti ne tik šios svarbios Steigiamojo Seimo 40 metų sukakties proga, bet ir visomis kitomis progomis turime statyti prieš akis šviesų Steigamojo Seimo pavyzdį, jo idealus, jo pasigėrėtiną politinių grupių vieningumą Lietuvos gynimo reikaluose, jo pasiaukojimą savo tautai ir valstybei, jo demokratiškumą. Turime ne tik patys vaduotis jo idealais, bet jais maitinti ir jaunąją kartą, kuri užims mūsų vietas ir tęs žūtbūtinę kovą už savo tėvynės laisvę ir nepriklausomybę. Visi kaip vienas turime suglaustomis gretomis rikiuotis prie Vliko ir Tautos Fondo, nes jie yra tie organai, kurie grumiasi su raudonuoju okupantu ir tiesia kelią į laisvąją tėvynę.

Steigiamasis Seimas yra ir turi būti lietuviams išeiviams šviesus pavyzdys ir kelrodis visame mūsų išeiviškajame gyvenime ligi grįžimo į laisvąją tėvynę.

Steigiamojo Seimo nariai:

K. Bielinis, J. Bildušas, S. Digrys, E. Draugelis, M. Galdikienė, P. Jočys, S. Kairys, V. Kasakaitis, M. Krupavičius, J. Makauskas, J. Pakalka, V. Požela, J. Pronskus, V. Sirutavičius, K. Šaulys, V. Šmulkštys, K. Škirpa, V. Vaidotas, J. Valaitis, K. Žukas.

(E) **PET delegacija Strasburge suruošė spaudos konferenciją** ryšium su Europos Tarybos Patariamojo seimo sesija. Atvyko 28 žurnalistai — daugiau, negu ankstesniais metais.

BRITŲ SPAUDOJE

BBC savaitinis žurnalas „The Listener" balandžio 14 d. numeryje išsispausdino straipsnį apie Pabaltijo valstybes ryšium su 20-ties metų sukaktim nuo Sovietų invazijos. Straipsnyje labai objektyviai aprašytos visos Kremliaus machinacijos Pabaltijo kraštus prijungiant prie Rusijos.

Liberalų žurnalas „Contemporary Review" gegužės numeryje išsispausdino straipsnį apie Lietuvą. Straipsnio autorius, naudodamasis naujausiais duomenimis, pavaizdavo padėtį Lietuvoje, baigdams gan optimistinėmis mintimis dėl ateities.

RUSAI PIRMIEJI

Viršūnių konferencijos išvakarėse Baltų Taryba, Estų, Latvių ir Lietuvių Sąjungų D. Britanijoje valdybų sudarytasis organas, atkreipė D. Britanijos min. pirmininko dėmesį į Sovietų okupuotąsias Pabaltijo valstybes.

Turint galvoje, kad viršūnių konferencijos dienotvarkėje yra įtrauktas nusiginklavimo klausimas, kurį svarstant Sovietų Sąjunga ketina reikalauti panaikinti karines bazes svetimose teritorijose, Baltų Taryba nurodo, jog Sovietų Sąjunga pati pirmoji pradėjo steigti savo karines bazes Europoje. Tų bazių pagalba Maskva prieš dvi dešimt metų okupavo Pabaltijo valstybes, o kiek vėliau sufabrikavo tų kraštų inkorporaciją į Sov. Sąjungą.

Norint dabar panaikinti karines bazes, reikėtų pradėti nuo Pabaltijo valstybių, atitraukiant iš jų rusų kariuomenę ir atstatant tiems kraštams laisvę ir nepriklausomybę. Toks žingsnis būtų taip pat suderintas su tautų apsisprendimo principu, kurį taip labai garsina Sovietų Sąjunga, kalbėdama apie Azijos ir Afrikos tautas, bet neleidžia kitiems išsižioti, kai reikalas eina apie Rytų Europos tautas.

PASAULYJE

— D. Britanijos karalienė ir Edinburgo kunigaikštis 1961 m. vasario mėn. lankys Pakistaną.

— Somalija birželio 26 d. gauna iš britų nepriklausomybę.

— Šveicarai paliepė išsikraustyti dviem rusų ambasados pareigūnam, kurie buvo pagauti šnipinėjant.

— Kovo mėn. D. Britanijos keliuose žuvo 493 asmenys (78 daugiau kaip 1959 m. kovo mėn.).

— Mirė Amerikos žibalo milijonierius John D. Rockefeller, 86 m. amžiaus.

— Kongo respublikoje policija sugaudė įtariamuosius komunistus.

— Amerikos atomo varomasis povandeninis laivas Triton sukorė 41.000 mylių savo kelionėje aplink pasaulį.

— Guinėjos teismas 19 asmenų nuteisė mirti ir kitus 22 asmenis po 15-20 metų sunkiųjų darbų — jie visi buvo pakaltinti suokalbiu nuversti valdžią.

— Latvis berniukas Suritis buvo milijoninis pabėgėlis imigrantas į Ameriką.

Septynios DIENOS

VIRŠŪNIŲ KONFERENCIJA

Nepaisant tai, kad Sibire, netoli Sverdlovsko, buvo numuštas amerikiečių lėktuvas, žvalgęsis po Sov. Sąjungą, Paryžiun susirinko didieji.

Vienas pačių pirmųjų prisistatė Chruščiovas.

ŠALTASIS KARAS DĖL LĖKTUVO

Kai Chruščiovas pagrasino sudaužysiąs bazes tuose kraštuose, iš kurių ateityje pakils į Sov. Sąjungą skristi šnipinėti amerikiečių lėktuvai ,baimės pagautos Japonija, Pakistanas, Turkija, Norvegija pareiškė protestus amerikiečiams, kad jie panaudoja tų kraštų teritoriją blogam reikalui.

Chruščiovas, matydamas tai, pareiškė, kad amerikiečiams niekas jau nebeišeis iš noro ir toliau šnipinėti.

O amerikiečiai norėtų skristi, idant turėtų daugiau žinių prieš galimą nelauktą užpuolimą.

Per pastaruosius 10 metų, dėl amerikiečių lėktuvų skridimo per sovietų sienas yra buvę 15 nesusipratimų (britų spauda tvirtina, kad jų pačių lėktuvai niekada ne buvę pastebėti ir dėl jų skraidymo nebuvę nesusipratimų).

Be kita ko, amerikiečių tie U-2 lėktuvai yra juodi, ne mėlyni, kaip buvome pranešę praeitą savaitę, remdamiesi pirmaisiais britų spaudos pranešimais.

4½ TONŲ DIRBTINIS PALYDOVAS

Gegužės 15 d. rusai paleido į erdvę 4½ tonų dirbtinį palydovą — „erdvės laivą", kuris apibėga žemę per 91.2 minutes 190 - 230 mylių aukštyje. Praskrenda ties didžiaisiais Vakarų miestais (be kita ko, ir ties Paryžium, kuriame vyksta viršūnių konferencija).

Jame sėdi dirbtinis žmogus.

SKRAIDYS NUO LĖKTUVNEŠIŲ

Kadangi sovietų grasinami Vakarų kraštai nebenori duoti bazių amerikiečiams, iš kurių galėtų U-2 lėktuvai skristi į Rusiją, tai amerikiečiams lieka dar galimybė vykdyti tai nuo laivų lėktuvnešių.

AR PREZIDENTAS VAŽIUOS Į RUSIJĄ?

Po viršūnių konferencijos, kaip jau anksčiau buvo sutarta, prez. Eisenhoweris turėtų važiuoti į Rusiją. Bet dėl nesusipratimo su lėktuvu Chruščiovas pareiškė, jog jis nenorėtų būti atvažiavusio apsilankyti prezidento vietoje.

Pats prezidentas pareiškė, kad jis vistiek važiuos, jei nebus atšauktas kvietimas.

Dėl Chruščiovo išsireiškimų jis nesijaudinąs ir kitiems patariąs nesijaudinti.

POVANDENINIŲ LAIVŲ BAZĖ

Graikų laivui, plaukusiam pro Albanijos uostą Durazzo, rusų karinio laivo buvo įsakyta keisti kursą ir per 12 mylių atsilenkti Saseno salos.

Gautieji pranešimai sako, kad sala yra paversta į stiprią sovietų povandeninių laivų bazę.

DR. ADENAUERIO PASITARIMAI SU OLLENHAUERIU

Norėdamas išsitikrinti didesnę viso krašto vienybę viršūnių konferencijoje keliamaisiais ir Vokietiją liečiančiais klausimais, kancleris Dr. Adenaueris matėsi su socialdemokratų opozicijos vadu Ollenhaueriu ir suderino nuomones.

PAVOJINGAS KANDIDATAS

Vokietijos krikščionių demokratų partija nusprendusi, kad dabartinis Berlyno burmistras socialdemokratas Brandt yra pats rimčiausias kandidatas į kanclerius 1965 m. rinkimuose. Dėl to jis dabar jau pradedamas kritikuoti.

TECHNIŠKAI NEKALTAS

Aiškėja, kad prez. Eisenhoweris žinojo apie amerikiečių lėktuvų skridimus į Rusiją, bet ne jo įsakymu jie buvo siunčiami.

Ta sritis buvusi Allen Dulles žinioje.

APARTHEID KARALIJOS KONFERENCIJOJE

Britų karalijos ministerių pirmininkų konferencija baigta pareiškimu, kuriame tik trumpai suminėtas Pietų Afrikos apartheido klausimas, nors konferencijoje jis buvo pats aštriausias.

Po konferencijos Ghanos, Pakistano ir Malajų atstovai tuo reikalu pasisakė aštriai atskiru pareiškimu.

PRALAIMĖJO SAVIVALDYBIŲ RINKIMUS

Britų Darbo partija pralaimėjo savivaldybių rinkimus.

ALY KANAS ŽUVO

Automobilių susidūrime Prancūzijoje žuvo išgarsėjęs pasaulyje Pakistano turtuolis, kurio tėvas sudaręs buvo religinę sektą, Aly Khan.

NE TO LĖKTUVO DALYS

Maskvoje suruošta propagandinė paroda numuštojo amerikiečių lėktuvo dalių, lėktuve buvusiųjų aparatų ir lakūno vežtųjų daiktų.

Būdinga, kad lėktuvą U-2 pažįstantieji specialistai tvirtina, jog tos dalys esančios visiškai ne tos rūšies lėktuvo.

Akimirksnių Kronikos

RAŠO BRONYS RAILA

KAIP VADINIES? — RADVILAVIČIUS!..

Kadaise Lietuvoje buvau sutikęs tokį žmogų. Malonų, nuoširdų, paprastą žmogelį, tikrą lietuvį. Kai paklausiau pavardės ir jis atsakė, jog vadinasi Radvilavičius, tarp mūsų įvyko maždaug toks pasikalbėjimas.

Įdomią nešioji pavardę, sakau... Kas čia per įdomumas: pavardė ir tiek, kaip ir visos kitos, kuklinasi žmogelis... Na, ne visai jau tokia, kaip kitos, o tikra kunigaikštiška, beveik karališka pavardė, — vedu tolyn prasidėjusį ginčą... Kur čia man tos karalystės, ponuli, o gyvo kunigaikščio dar nė karto gyvenime nemačiau, esu dvaro kumečio vaikas, — įtikinamai spiriasi toliau Radvilavičius... Tik gaila, kad tokia graži lietuviška pavardė ir jau sugadinta, — kreipiu kalbą kiton pusėn. Jis labai nustemba dėl tokios mano pastabos. Pagaliau, nusukęs akis į šoną, su neslepiamu nepasitenkinimu prideda:

— O kas čia tokio blogo? Kodėl ji sugadinta? Pavardė, kaip ir visokios kitos, ir tiek. Tokią gavau iš tėvo, tokią ir nešioju...

* * *

Mudviejų pokalbis tais žodžiais tada nepasibaigė, ir jų čia nebekartosiu. Mano pašnekovas, vieno apsususio dvarelio darbininkas Panevėžio apskrityje, nuo to laiko mano atmintyje liko, kaip labai būdingas ir gana liūdnas pavyzdys lietuvio, kuris savo pavardėje nešioja svetimų jam primestas svetimas plunksnas, nešioja su pasitenkinimu ir be jokio priešinimosi jausmo, visai dėl to nekvaršindamas galvos ir net nežinodamas, kad tai svetimos plunksnos.

Netenka abejoti, jog šio lietuvio protėviai kadaise vadinosi ir šiandien jų palikuonis turėtų vadintis Radvila. RadviloviČiais, ar kaip dabar sakome Radvilavičiais, juos padarė kada nors 17 ar 18 šimtmetyje bažnyčios ir administracijos raštininkai, kurie tada labai organizuotai lenkino visą lietuvių tautą. Lietuviškas pavardes jie tada kaitaliojo iš šaknų, o jei kur lietuvišką kamieną palikdavo, tai nors segė lenkiškas galūnes. Ir daugelis pačių lietuvių tada manė, jog taip jų pavardės skambės „gražiau" ir „poniškiau".

Radvila anais laikais buvo labai įžymi Lietuvos didikų giminės pavardė. Mūsų istorikai galėtų parašyti storiausią knygą vien apie Radvilų giminę, su kuria yra susiję svarbūs ir didingi Lietuvos praeities laikotarpiai. Ji mums davė visą eilę pirmo rango karo vadų, valstybininkų, politikų, kultūrininkų, diplomatų, pirmąjį ir, berods, vienintelį lietuvį kardinolą, pagaliau tą pačią įdomiausią ir romantiškiausią Lietuvos karalienę gražuolę Barborą Radvilaitę... Iš anų laikų vokiškojo Romos imperatoriaus jie buvo įsigiję kunigaikščio titulą. Per vedybas vėliau susigiminiavo su kelių kraštų karališkomis šeimomis, ir įvairūs princų Radvilų atsišakojimai atsirado ne tik Lietuvoje ir Lenkijoje, bet dar Vokietijoje ir Prancūzijoje. Dabartinio Amerikos senatoriaus ir prezidentinio kandidato John Kennedy svainis, pasirodė, irgi esąs princas Radvila. Tik visi didieji Radvilos savo pavardę buvo „sudzūkinę" ir raštuose vadinosi „Radziwill" — įdomu, kad lenkiškos galūnės niekada nedėjo, tik ją kiek kitaip sumandrino. Gal jie nebūtų nutautėję, jei sąmonėje būtų išlaikę supratimą, kad yra verta ir yra garbinga laikytis savo lietuviškos, autentiškos ir gražios Radvilų pavardės...

Lietuvos nepriklausomybės laikotarpyje vienas iš tos giminės palikuonių Ukmergės apskrityje, Taujėnų kunigaikštis Radvila, laikė save lietuvių patriotu, ir man teko kartą klausytis jo pasakojimo, kaip jis besikuriančiai Lietuvos kavalerijai užpirko Londone ir padovanojo kelis brangius aukštos kokybės balnus. Tautų Sąjungos sekretoriate Genevoje dirbusi kunigaikštytė Radvilaitė taip pat nesigynė savo lietuviškos kilmės...

Bet ano dvarelio samdinys Radvilavičius, kurio protėviams praeityje, matyt, blogiau sekėsi ir kuris pasiliko tik kumečiu, visai nė nejuto, kokią kilmingą pavardę jis nešiojo. Jam buvo tik nusišvilpt ant tų visų kunigaikščių ir princų, ir iš viso jis buvo patenkinas savo sulenkinta pavarde. Per kelis šimtmečius daugelis lietuvių taip yra pripratę prie svetimų jiems užmestų plunksnų, kad nešioja jas, nejusdami jokios naštos, jokios gėdos ir pažeminimo, jokios valios tuo nusikratyti, ir net būna nepatenkinti, jei kas tatai primena.

* * *

O tatai puikiai parodo tikrąjį mūsų tautos būdą ir daug ką paaiškina apie mūsų tautos likimą.

Mes nesame tokie stiprūs dvasioje, tokie savarankiški, tokie atkaklūs patriotai, kritiški svetimybėms ir mylintieji tik tai, kas sava, kaip apie mus kadaise rašė istorikas Simanas Daukantas ir kaip tebepašnekame šiandien... Jei mes iš didelės tautos ir valstybės ne natūraliai didėjome, bet mažėjome ir ištautėjome, už visa tai kaltinda mi savo „piktuosius priešus" iš vakarų, iš pietų ir iš rytų, — tai patys pikčiausi savo tautos priešai vis dėlto buvome mes patys, tas mūsų būdas. Išskyrus visai specialų žydų atvejį, tur būt, jokia kita Europos tauta taip nesidavė svetimų vedžiojama už nosies, nesigriebė svetimos kalbos ir svetimo rašto, nesileido taip primesti jai net svetimas pavardes, kaip mes, kurie lenkinomės, ir latviai, kurie vokietinosi. Jokia savimi pasitikinti, save gerbianti ir ambicinga tauta taip nedaro, to nesileidžia, nepasiduoda. Jei būtume buvę aiškios sąmonės ir stipraus būdo, tai ne mus kaimynai būtų lenkinę, vokietinę ar rusinę, — bet mes juos sulietuvinę!

Pavardė yra vienas iš akivaizdžiausių ženklų, kas yra žmogus, kokiai tautai jis priklauso. Istorijos vingiuos Europos tautos smarkiai maišėsi, tad šiandien įvairiuose kraštuose apstu tų pačių ar panašių pavardžių. Skirtingos tautos turi tų pačių ar apypanašių pavardžių, nes priklauso didžiosioms kalbinėms grupėms, pvz., slavų, germanų ar romanų. Mes su latviais priklausome aisčių, arba baltų kalbinei grupei ,ir mūsų senieji vardai, vėliau išvirtę pavardėmis, yra visai skirtingi, savarankiški, savotiški. Išskyrus su krikščionybe atėjusius krikščioniškus svetimus vardus, įvairiomis formomis išvirtusius dabartinėmis pavardėmis (Jonas - Jonaitis - Jonušis - Jonyla, Petras - Petraitis - Petronis - Petrėnas ir pan.), kitos mūsų pavardės yra taip aiškiai skirtingos ir savarankiškos, kad jų negalima sumaišyti su kitų tautų pavardėmis ir beveik visada nesunku atskirti, ar tai lietuviška, ar ne. Kartais turime daugiau garsinio panašumo su kai kuriais graikais, bet tai kitas dalykas, kilęs ne iš tautinės ar kalbinės giminystės.

Bet savo tautinio paso — savo lietuviškos pavardės mes negerbėme ir nesaugojome praeityje, nesaugome ir negerbiame net ir šiandien. Nei Lietuvoje, nei svetimuose kraštuose, nei ypač Amerikoje. Tad ar gali kiti mus už tai gerbti, su mumis skaitytis? Jei, apskritai paėmus, mes nenutaustame tik iš nerangumo, tai kas gali mus laikyti stiprios dvasios, save gerbiančia, ambicinga tauta? Mes gi net neturime ambicijos turėti lietuviškas pavardes! Mums gi vis tiek, mums labai patiko ir tebepatinka nešioti visokius tarptautinius gremėzdus, slaviškiausias pavardes, su lenkiškomis ar kitokiomis galūnėmis, kurių prailginimui prisidėjome dar neva „lietuviškas" galūnėles! Tokie ilgainiui pasidarė mūsų didvyrių žemės sūnūs...

Ir yra beveik linksmas juokas, kai tūlas lietuvis „evičius", „iauskas" ar „ickis" su ilgiausia pavarde per porą dešimtmečių sau ramiausiai, be jokio sąžinės graužimo ir vargo kankino tautiečius tėvynėje, tačiau atvykęs Amerikon jis ima taip gailėtis anglosaksiškų liežuvių, kad jiems per sunku jo pavardę ištarti, ir tuoj arba tas galūnes visai nubraukia arba, kad dar daugiau jiems ištarimą palengvintų, visą savo pavardės mėsą perminko į airišką, vokišką

(Nukelta į 3 psl.)

MIRĖ DR. JUOZAS JANUŠKEVIČIUS

(E) Balandžio 21 d., Riverside, N.J., mirė 98 metus eidamas Dr. Juozas Januškevičius. Jis buvo vienas seniausių tautiškai atgimusių inteligentų. Laisvai kalbėjo ir rašė aštuoniomis kalbomis. Bendradarbiavo lietuvių, rusų, vokiečių ir lenkų spaudoje. 1902 metais paruošė lenkiškai kalbantiems lietuviams gramatiką: Gramatyka litewska poczatkowa. Tvarkė rusų ir lenkų skyrių Herderio enciklopedijoj. Visą gyvenimą mokytojavo gimnazijose. Tremties metais mokytojavo Vokietijoje: vadovavo lietuvių gimnazijai. Iki paskutiniųjų savo gyvenimo dienų uoliai bendradarbiavo „Vienybėje", kurios jis buvo vienas pirmųjų skaitytojų ir bendradarbių. Jo „Šimtamečio atsiminimus" spausdina „Vienybė".

130 metų nuo Dionizo Poškos mirties

(E) Vilniaus radijas pamini, kad balandžio 30 d., suėjo 130 m. nuo D. Poškos mirties. Jis apibūdinamas kaip demokratinės minties lietuvių rašytojas ir visuomenės veikėjas. Ilgėliau apsistojama ties jo didžiausiu ir svarbiausiu kūriniu: „Mužikas Žemaičių ir Lietuvos".

ST. ŠIMKAUS DARŽE KOMPOZITORIAMS VASARVIETĖ

Aukštojoje Fredoje (prie Kauno), ties Botanikos sodu, yra buvęs kompozitoriaus Stasio Šimkaus (mirusio 1943 metais) namas ir sklypas. Name yra įrengtas kompozitoriaus memorialinis muziejus. Šalia jo esančiame sklype - sode nutarta pastatyti keletą vasarnamių, skirtų kompozitoriams vasarą atostogauti ir dirbti. Pagrindinis namas restauruojamas, ir jame pasiliks St. Šimkaus muziejus. (LNA)

RADO 17-TO ŠIMTMEČIO KUPIŠKĖNŲ METRIKAS

Moksleivis Regimantas Kairys Kupiškyje, Ugniagesių g. 3, sukrypusios daržinėlės pastogėje užtiko storą, oda aptaisytą knygą, kuri paaiškėjo esanti Kupiškio dekano 1665-1701 metų metrikų knyga. Metrikos rašytos lotynų kalba. Knyga visiškai gerai išsilaikiusi. (LNA)

ŠVEDO ANSAMBLIO REPERTUARAS

Švedo ansamblis šiuo metu koncertuodamas važinėja po Lietuvą. Užsimota kelionės metu surengti 40 koncertų. Koncertų programa šį kartą visiškai „suliaudinta". Pradedama paties Švedo sukomponuota „Tegu skamba mūsų daina' (ne ištrauka iš „Kur bėga Šešupė"). Toliau „Daina apie tėvynę" (didžiąją!), „Kauno marios" (apie elektrinę), „Į komunizmo viršūnes" (vertimas, muzika Gliero) ir keletas rusų, lenkų, moldavų, jų tarpe lietuvių liaudies dainų. Antrojoj koncerto daly „Rugiapiūtė jau baigta" — ne pagal tautosaką, o pagal Mieželaičio su Marcinkevičium paruoštą kolchozus garbinantį tekstą. (LNA)

zaąūrųų s)u-.olp j usyarū- tblšEEae mbb

Leono Prūseikos „Atsiminimai ir dabartis"

(E) Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla išleido Amerikos lietuvio publicisto Leono Prūseikos knygą „Atsiminimai ir dabartis", kurioje autorius puola tariamuosius Amerikos išeivijos buržuazinius nacionalistus.

Venclovos romanas „demaskuoti" praeitį

(E) Rašytojas Antanas Venclova jau prieš kurį laiką parašė romaną „Gimimo diena", kurį išleido Valstybinė grožinės literatūros leidykla Vilniuje, po to, kai romanas pirmykštėje formoje buvo perleistas per „Pergalės" žurnalą. Vilniaus „Tiesoje" recenzentas A. Rimkūnas teigia, kad romanas po to buvęs „gerokai tobulintas", tvarkytas, ir dabar jau pasikeitęs „į gerąją pusę". Bet ir „Pergalėje" spausdintasis tekstas, ir knygai pasirodęs, romanas palaikė savo partiniai užsibrėžtą tikslą: „demaskuoti" nepriklausomos Lietuvos viešajame gyvenime dalyvavusius asmenis, kuriuos „Tiesos" recenzentas vadina „Kauno buržuazijos" atstovais.

LIETUVIS ATSAKINGOSE PAREIGOSE

Seserų Kotryniečių steigėjos Reginos Prothmann (1552-1613), kilimo iš Rytprūsių, pradėta beatifikacijos byla. Bylos vedėju - postuliatorium Apaštalų Sostas patvirtino prelatą Ladą Tulabą. Kotrynietės turi ir lietuvišką šaką, kuri sudaro ištisą Lietuvos provinciją. Dalis lietuvaičių darbuojasi Romoje ir Vokietijoje.

SEKMADIENIO RIMČIAI

Dievo Motinos Didybė

Prisiimdama Dievo Motinystę, Marija atliko tokį aktą, kuris iš esmės pakeitė žmogaus santykius su Dievu, pagrindo naują pasaulio istoriją ir žmoniškąją prigimtį pakėlė į nesuvokiamos garbės viršūnes. Jeigu nuodėmė yra žmogaus atitrūkimas nuo Dievo, tai išganymas, kaip sakyta, yra žmogaus sujungimas su Dievu. Aukščiausio laipsnio šis sujungimas tačiau pasiekia dieviškosios ir žmogiškosios prigimties suderinime vienu dievišku oju Asmenimi. Logos įsikūnijimas todėl buvo tikras išganomojo plano vykdymas. Norėdamas sujungti žmogų su Dievu, Logos jį sujungė asmeninėje vienybėje, vadinasi, taip, kad jis niekados jau nuo Viešpaties atitrūkti negali. Po Kristaus įsikūnijimo galėtų visi atskiri asmens atkristi per savo nuodėmes nuo Dievo, tačiau tuo dar neatkristų nuo Jo žmogiškoji prigimtis kaip tokia, nes ji yra amžinai pas Dievą Kristaus egzistencijoje. Ji yra įimta į Šv. Trejybę, todėl nė vienam žmogiškajam asmeniui nebeprieinama.

Čia kaip tik tad ir glūdi Kristaus triumfo esmė. Įsikūnydamas Logos ne tik ištraukė žmogiškąją prigimtį iš žalčio valdžios, bet sykiu ir padarė, kad velnias jos niekados daugau negali pasivergti jos visumoje, kaip tai buvo padaręs rojuje. Kristus pergalėjo nuodėmę ne tik jos tikrovėje, bet ir jos galimybėje: po Kristaus yra galimos tik asmeninės nuodėmės, bet absoliučiai yra negalima žmonijos nuodėmė, nes žmonijos Galva dabar yra nebe rojaus Adomas, bet pats Kristus — Dievas, o žmonija yra Jo mistinis Kūnas — Bažnyčia. Atskiras narys gali iš šio Kūno išsiskirti asmenine savo kalte, bet jis negali Kūno atskirti nuo jo Galvos. Visa tai tačiau įvyko tik todėl, kad Marija pasiryžo būti Logos Motina, atvėrė žmogiškąją prigimtį anai nesuardomai žmogaus - Dievo vienybei.

Marijos Motinystė yra didžioji perskyra, dalinanti visą žmonijos gyvenimą į du tarpsniu. Prieš Marijos „tebūnie" žmonija santykiavo su Dievu, kurio „niekas niekados nematė". Jis rodėsi žmonijai Abraomo aukos liepsnoje; Jis kalbėjo jai nesudegančio krūmo pavidalu; Jis skelbė jai įsakymus Sinajaus kalno dūmuose ir liepsnose; bet Jis negyveno tarp mūsų. Tuo tarpu po Marijos „tebūnie" Dievas tapo mūsų broliu ir „apsigyveno tarp mūsų", pasidarydamas „panašus į žmones ir viršine išvaizda rastas kaip žmogus". Per Mariją žmogiškoji prigimtis suėjo į naują santykį su Kūrėju.

Dr. Antanas Maceina (Didžioji Padėjėja)

PAMALDOS

LEICESTER — šį sekmadienį, gegužės 22 d., 12 val., Sacred Heart bažn., Mere Rd.

LEICESTER—gegužės 22 d., 12 val., Sacred Heart bažn., Mere Road.

ROCHDALE — gegužės 22 d., 11.30 val.

MANO DRAUGAS LUI

ED. CINZAS

3.

Kambariai buvo gana šaunūs, su milžiniškom medinėm lovom ir nevalytais kilimais ant akmeninių grindų. Išsisupavę lovose ir pakankamai prisijuokę iš našlės baimės, nutarėme apsižvalgyti pilyje.

Prieš laiptus žemyn, įspraustas tamsiame kampe, kybojo klaikiai liesas ir voratinkliais apneštas Kristus. Jis buvo toks vienišas ir nusikamavęs ant to prakeikto kryžiaus, kad mes nusitraukėme kepures ir nusilenkėme iki grindų. Pasitaisiusia nuotaika nusileidome į apačią, kur pajutome mielus virtuvės kvapus. Virtuvėje švietė didžiulė lempa palubėje, ir dvi moterys atsargiai sužiuro į mus. Senesnioji, stora ir sveika, kaip Rubenso matrona, nusišypsojo ir pakilo sveikindama. Jaunesnioji, tarp abiejų gyvenimo slenksčių svyruojanti gėlė, blykstelėjo juodų akių žaibais ir nugręžė išraudusi veidą. Ilga sermėga, perrišta pajuodusia virve, ir balta patriarcho barzda senis prie krosnies kažką sumurmėjo ir vėl sužiuro į ugnį.

— Ar nematei mūsų leitenanto? — paklausiau matronos. — Atvežė ir paliko Dievo valiai...

Moterys žinojo, kad jeigu ginkluotas žmogus skundžiasi, jis nėra pavojingas. Tai žinojom ir mes, todėl neatsisakėm pasiūlytų kėdžių. Mum padėjo virto kumpio gabalą ir baltos duonos, nuramindama, kad leitenantas tikrai atsiras. Žinia, kumpis ir balta duona kažkaip nesiderino, o į papriką mes žvalgėmės siaubingais žvilgsniais.

— Na, ir sausas tas jūsų kumpis, motinėle, — nustebau. — Tur būt, nabašninkė kiaulė niekada negaudavo gerti?

Jos pasišnabždėjo, ir po kiek laiko pagarbusis senis atnešė butelį boro. Mes gėrėme į jų sveikatą ir valgėme kumpį nuolankūs ir paprasti, tarsi būtume iš lauko darbų grįžę kumečiai.

— Ilgam čia pasiliksite?

Jaunoji buvo smalsi, kaip pati jaunystė, ir aš skubiai atsakiau:

— Iki pavasario.

— Net iki pavasario! — nustebo jos bekraštės akys.

Aš pasekiau jos žvilgsnį, kuris sustojo ant garbanotos Luį galvos, ir pasijutau kažkaip nesmagiai. Be abejo, tai nebuvo pavydas, bet visada pasijusdavau aplenktas, kada moterys nesislėpdamos grožėdavosi šituo raudonplaukiu Apolonu, o pradėdavo šypsotis man tik tada, kai imdavau kalbėti šituo apystoriu, liūdnu balsu, kuris eina iš širdies ir ieško supratimo. Matrona leidosi į kalbas ir papasakojo daugybę smulkmenų, kurias težino tik moterys, ir mes baigdami vakarienę jau žinojome viską apie pilį ir jos šeimininkus.

Kai sušilę nuo ugnies ir boro pakilome, aš paklausiau:

— Kur gyvena kumetis, kuris mus atvežė?

— Tai mano tėvas, — išsigando jaunutė. — Jum reikia ko?

Taip, ūkininkai bijo dviejų žmonių: kunigo ir kareivio, bet aš suraminau ją, jog pats esu kumečio vaikas ir norėčiau paplepėti su jais raugintais kopūstais atsiduodančioje gryčioje ir romiems šventiesiems stebint iš sidabriniu popieriu papuoštų rėmų.

Naktis buvo žvaigždėta ir tyli. Valandėlę klausiausi tolumoje griaudžiančių patrankų. Ar audra praeis pro šitą susenusį lizdą, jo nepaliesdama, ar nusineš, išbarstydama nuolaužas pakelės purve? Įblukęs herbas juodavo bokšto viršūnėje, kaip raukšlės praplikusio milžino kaktoje.

Kumečio gryčioje rūko nuskeltu gaubtu lempa ir kvepėjo šituo maloniu šviežios duonos ir pelėjančių skudurų kvapais. Jie išsigandę sužiuro į mane virš savo dubenių, bet kumetis pažino mane ir pakilo kviesdamas prie stalo.

Aš atsisėdau šalia šeimininko ir valgiau keptas bulves su kopūstais, užsigerdamas vandeniu atskiestu boru. Taip, kaip gerais laikais, kada susirinkdavo pas močiutę visa gausi šeima ir nekantriai laukdavo, iki aš užmiršiu persižegnoti šventu katalikų kryžium, o senoji, tik to laukus, išplūs mane balšaviku, žydu, laisvamaniu, ir tik po tokios įžangos visi imdavosi šaukštų ir sukišdavo juos į bulvinės košės dubenį.

Pavalgius ir padėkojus Dievui už duoną kasdieninę, aš ištraukiau kiškį ir padovanojau jį vaikam. Janoš atnešė butelį boro, ir mes užsirūkę įsikabinom į karą ir Salanšinš kvailystes.

Trauktis? Kodėl jis, vargšas kumetis, tu rėtų bėgti nuo tų, kurie tikrai nieko negalės atimti, bet, priešingai — tikrai ką duos? Tu juk matei juos, litvani, savo krašte, pasakyk: kaip ten iš tikro su jais?

Aš žiūrėjau į jo gerą seno ūkininko veidą ir tylėjau, bet mintyse apgailėjau dar šauniai atrodančią žmoną ir dukteris. Tvanas ateis, kaip netikėta nelaimė, ir kas išliks — gyvens. Žinia, jis ilgus mėnesius vengs žmonos žvilgsnio po ivanų bandos pažaidimo su ja, bet paskui apsipras ir vėl šildys rankas prie jos šlaunų žiemos naktimis. Juk potvaninis žmogus niekas nėra daugiau, kaip praeities pasaulio vaiduoklis.

— Taigi... — numykiau. — Jie ateis čia, Janoš, anksčiau ar vėliau, ir tu pats pamatysi juos...

Vaikai atidavė kiškį motinai ir susispietė apie mane. Sukišę pirštus burnosna, jie godžiais žvilgsniais spoksojo į mano ginklą. Žinojau, kad jie būtų sudeginę mane gyvą krosnyje, kad tik galėtų jį įsigyti, todėl išėmęs apkabą padaviau jų malonei. Be abejo, tuoj susipešė, bet pagrasinus man atsiimti, skubiai susitaikė ir pasitraukė į savo kampą.

Paskui mes nuėjome apžiūrėti Janoš gyvulių: vienintelės karvės ir trijų avelių. Aš paglosčiau karvę, pagirdamas jos pilną tešmenį, ir papasakojau, kiek karvių turėjo mano tėvas ir kiek jos duodavo pieno. Pagaliau pats pradėjau tikėti, kad esu kumečio vaikas ir nė kiek nemeluoju šitam geram žmogui su žilais ūsais ir romiu žvilgsniu. Kai grįžome į gryčią ir jis apvilko mane miline, nustebęs apsidairiau:

— O kur tavo duktė, Janoš?

— Tai kad aš ne Janoš, litvani, bet Zoltan, — šypsojosi jis. — Duktė, sakai... Aš jau seniai laukiu, iki tu jos pasigesi, litvani. Kumetis gudravo į mane išplėstas akis ir mirksėjo žmonai, kaip žemaitiškas piršlys.

— Taip, litvani, aš nesu kvailas ir pats per ilgai buvau kareiviu, kad jų nepažinočiau. Tu man padovanojai kiškį, ačiū, bet nemanyk, kad apgavai senį. Tuoj supratau, į kokį kiškį tu taikai... Kai grįžau, duktė tuoj ir klausia: mačiau kareivėlių atvažiavo, tėvuk, gal reikia padėti joms, ten, virtuvėje, vienos neapsidirbs. O aš, litvani, atnešiau jai skarą, veltinius ir sakau: Samoram buvau sutikęs kūmą Janoš ir pažadėjau jam, jog tu ateisi slaugyti jo sergančios senės.

Aš pajutau kaistančias ausis, bet negalėjau nesijuokti su juo. Senis laimėjo žaidimą, ir reikėjo tai pripažinti negadinant sau kraujo.

— Mergelė šokinėjo ir šiaušėsi iki ašarų, bet aš paleidau gerklę (to išmokau iš austrų praėjusiame kare) ir ji išėjo pas kūmą Janoš. O kūmas, litvani, gyvena už dvidešimt kilometrų, ir netikiu, jog pasakyčiau kur, nes tu, velnio sūnau, gali nušauti dar vieną kiškį ir nuvykti iki ten.

Kieme mes kiek ilgiau pasilaikėm už rankų ir padaužėm vienas kitam per pečius.

— Bet tu pamiršai, kad turi dar vieną dukterį, Janoš.

— Tai, kad jau sakiau, jog nesu Janoš, bet Zoltan... O kai dėl kitos dukters, litvani, tai nepamiršk, kad ji teturi tik penkiolika metų. Manau, kad nesi toks blogas ir nuskriausi vaiko?

Aš tylėdamas palingavau galvą ir atsisveikindamas nuėjau į pilį.

Verandoje pastebėjau Kiklopą ir nesiryždamas sustojau prieš jį. Jis tvirčiau susisupo į milinę ir pasitraukė, padarydamas man vietos suole. Valandėlę mes tylėjome stebėdami sušalusį mėnulio ragą. Patrankų griausmas buvo nutilęs ir sunki tyla slėgė snieguotus laukus.

— Po dviejų savaičių jie bus jau čia, — pertraukiau tylą.

— Tikėk manim, Nieke: juo greičiau visa tai baigsis, juo geriau mum...

(Bus daugiau)

Ten, kur Nemunas banguoja

Tarybinės spaudos ištraukos, kurios aiškios ir be aiškinimų.

Oi nelaimė, ką aš matau —
Širdį ver kaip yla:
Numylėtoj mano vietoj
Gyvena barzdyla.

A. Vienažindys

AMERIKONIŠKAS RAIŠTELIS

(Laiškų pėdsakais)

Užėjau į paštą.

— Siuntinuką čia man sesutė iš Amerikos atsiuntė, — pagyvenusi moterėlė nedrąsiai padėjo ant stalo pranešimą. — Tik rašyt aš, vaikeli, nemoku. Gal būsi geras...

Greitomis užpildžiau senutei popierius.

Ryšių kontoros darbuotojai atidavė moteriškei siuntinį. Matyt iš smalsumo ji atidarė siuntinį ir ilgai kuitėsi ten, dėliodama kažkokius daiktus. Pagaliau sukrovė juos atgal į dėžę, bet eiti nesiskubino, o dairėsi kažko aplinkui ir po stalu.

— Ar pametėt ką, močiute?

— Tai va, vaikeli, čia toks amerikoniškas raištelis buvo ir kažkur nusimetė...

„Amerikoniškas raištelis" pasirodė besanti paprasta virvutė, kuria aprišami siuntiniai.

Aš ir girdėjęs mūsų pokalbį žmonės skaniai pasijuokėme iš senutės naivumo. Ir da bar, prisiminęs tą atsitikimą, negaliu susilaikyti nesijuokęs. O ką, bene pyksi ant jos? Ji viena iš tų žmonių, kuriems buržuazijos valdymo metais įvairiausi biznieriai ir liežuvautojai kalė į galvą, kad gera tik tai, kas užsienietiška, amerikoniška.

Bet pikta ir skaudu, kad dar atsiranda žmonių, kurie sąmoningai šmeižia mūsų šalį, kurie, praradę tarybiniams žmonėms būdingą išdidumo, pasididžiavimo savo šalimi jausmą, lieja krokodilo ašaras, prašo, maldauja, kad koks nors užjūryje gyvenantis dėdė ar teta numestų jam nereikalingą skudurą ar kokį kitą niekniekį.

Štai vienas laiškas, apie kurio turinį pranešė lietuvis emigrantas.

Rašė jį Vilkijos rajono Daugėliškių apylinkės, Gaideliškių kaimo gyventoja Ona Dockuvienė savo tetai Anai Peters, gyvenančiai JAV. Kokiom naujienom pradžiugino tetulę giminaitė? Gal papasakojo jai apie savo ir savo kaimynų gyvenimą, pasidžiaugė tuo, kad kasdien geriau ir geriau gyvena jų šeima? Jos vyras Albinas dirba Vilkijos žvėrininkystės tarybiniame ūkyje. Ten pat dirba ir ji. Uždirba gerai. Bet ji vis rečiau eina į darbą. Nėra ir reikalo — namie visko užtenka. Tvarte karvė, dvi kiaulės, pulkas paukščių.

Ne, nieko panašaus neparašė dukterėčia savo tetai. Apakinta gobšumo, noro ką nors išmelsti iš tetulės, Ona Dockuvienė prirašė laiške visokių nesąmonių. Tiesa, ir anksčiau ji ne kartą maldavo tetos „amerikoniškų" siuntinių, tačiau tetulė nebuvo dosni, matyt, ir jai ten nekaip sekasi. Vietoj Dockienės laukiamų gėrybių, ji atsiųsdavo visokių blizgučių, niekniekių.

Ir popieriuje pasiliejo veidmainiškos ašaros.

Negalima nesipiktinti skaitant tą laišką. „Nieko mes neturime, — rašo Ona Dockuvienė, — nei karvės, nei kiaulės, nei paukščio — toks dabar suvaržymas. Dirbti reikia už dyką"...

Kad įspūdis būtų stipresnis, Ona Dockuvienė toliau graudina tetulę tokiais prasimanymais: „Pas mus taip blogai, kad dau gumas apanka... Tik dviejuose kaimuose apako 20 žmonių... Jauni buvo žmonės, sveiki"...

Su pasipiktinimu apie šlykštų Onos Dockuvienės melą rašė rajono laikraštis „Komunizmo vėliava". Pasmerkė ją ir jos kaimynai bei Vilkijos tarybinio ūkio Panemunių skyriaus darbininkų kolektyvas, kur Dockuvienė dirba. Rūsčiai kalbėjo darbininkai:

— Ar tu užmiršai, kad tavo vaikai lanko mokyklą ir už mokslą mokėti nereikia. Kad tu ir tavo šeima naudojasi nemokama medicinine pagalba... O kodėl nepapasakojai, jog statote naują namą, tvartai pilni gyvulių, kad tarybinis ūkis aprūpina jūsų nuosavus gyvulius pašarais...

Bet Dockuvienė ne vienintelė. Neseniai į redakciją atėjo kolūkietės B. laiškas, kuriame ji piktinasi Vilkaviškio rajono „Švyturio" kolūkio kolūkietės Anelės Matusevičienės veiksmais. Savo giminaitei Rūtai Giršienei, gyvenančiai Toronte, ji rašo „graudžius" laiškus, maldauja siuntinių. Gal, iš tikrųjų, ši šeima gyvena blogai? Mes apie tai pasiteiravome apylinkės ir kolūkio vadovų. Paaiškėjo štai kas. Šeimos galva Stasys Matusevičius dirba kolūkyje fermos vedėju, visi suaugę sūnūs ir dukros taip pat darbuojasi artelėje, o Stasys, Aldona ir Birutė mokosi Šiaudiniškių pradinėje mokykloje. Pernai šeima išdirbo 1279 darbadienius ir gavo už kiekvieną jų po 3.5 rublio pinigais ir po 1.5 kg grūdų. To pakanka ir šeimai prasimaitinti, ir rūbams, o kaip sakoma, ir pyragui dar lieka. Matusevičiai laiko dvi karves, nemaža kiaulių, paukščių.

Rūtai Giršienei Toronte sekasi daug sunkiau. Ji — medicinos sesuo, bet negauna darbo. Prieš porą metų Giršai pirko išsimokėjimui namą ir dar dabar, kaip rašo laiške į Lietuvą... „turime apie 13 tūkstančių dolerių skolos"... Tame pačiame laiške R. Giršienė pasakoja:

„Anelė (Matusevičienė — A. M.) bėdavoja, galvoja, kad čia aukso kalnai stovi... Skundžiasi, kad negalės kelti dukteriai vestuvių, nes neturi vestuvinių rūbų už ką nupirkti... Prašo atsiųsti... O už ką aš nupirksiu..."

Tikrai, juk nemaža lietuvių, kurie, vargo vejami, paliko tėvynę ir nusidangino už Atlanto, patys gyvena sunkiai.

O čia gyvenantieji jų giminaičiai, iš godumo prašydami siuntinių, dar juos jaudina. Tuo jie taip pat daro didžiulę paslaugą nuo liaudies rūstybės už Atlanto pasislėpusiems buržuaziniams nacionalistams, kurie panaudoja panašius laiškus biauriam šmeižimui prieš Tarybų Lietuvą, jos liaudį, prieš socialistinę santvarką.

Gavę siuntinius, sąžinę praradę vertelgos spekuliuoja gautais daiktais, apgaudinėja darbo žmones, lupa iš jų trigubai daugiau.

Tarybinė liaudis stato didingą komunizmo rūmą. Visam pasauliui žinomi jos laimėjimai, jos pergalės. Tomis pergalėmis gėrisi ir didžiuojasi visi tarybiniai žmonės.

Tarybinių žmonių orumą yra praradę tie, kurie dėl užsienietiškų skudurų tiesiaranką išmaldos, verkšlena ir prašo, kurie, kaip ta sena bobutė, keliaklupsčiauja prieš „amerikonišką raištelį".

A. Marcinkevičius. („Tiesos" koresp.)

Iš „Tiesos", 1960. IV. 15.

AKIMIRKSNIŲ KRONIKOS

(Atkelta iš 2 psl.)

ar kitokią. Štai koks mūsų paslaugumas svetimiems! Ir dar jūs norite, kad su tokiais didvyrių žemės sūnumis mūsų tauta nenyktų, o išliktų ir plėstųsi!..

* * *

Kai lietuvių tautai jau grėsė mirtis, jau visai prieš pat galą, penkios minutės prieš dvyliktą, — prasidėjo jos tautinis atgimimas. Kas pagelbėjo šiam atsikvošėjimui? Pirmiausiai istorija, praeities didybė. Prisiminta ir pirmą kartą suprasta, kad lietuvis privalo lietuviškai vadintis.

Žmonės, nežinantieji savo istorijos, yra vaikai, rašė lotyniškai Dr. Basanavičius pirmajame Aušros numeryje. Ir nors šį didįjį lietuvių atgimimo pranašą kiti vėliau kartais pavadindavo Basaniumi, pats jis, šiaipjau gana konservatyvios minties žmogus, ir toliau pasiliko Basanavičiumi. Bet kiti, temperamentingesni, iš karto nusviedė lenkininkų prisegtas plunksnas: kovoti už lietuvybę stojo tik Šliūpas, o ne parapijos metrikuose užrašytas Šliupovič (Šliupavičius), Grinius — ne Grinevičius ar Hrynievič, vėliau Amerikoje Balutis — ne Balevičius...

Poetai, rašytojai buvo pirmieji, kurie uoliausiai lietuvino pavardes ar svetimas keitė lietuviškomis. Ir, be abejo, ne vien dėl to, kad spaudos draudimo laikotarpyje būtinai buvo reikalingi slapyvardžiai. Kunigas Tumas pasirinko net pagoniško lietuviško dievaičio Vaižganto pavardę, Maciulevičius pasidarė Maironis, Dambrauskas rašėsi Jakštu, o iš Žukausko virto visai naujas Vienuolis. Pavyzdžių būtų daugybė, bet užteks, jei dar keliolika suminėsim. Kas šiandien beatsimena, kad Vydūno pavardė buvo Storasta? O Mickevičius virto Krėve (teigiama, kad tai net ne slapyvardis, o tokia yra buvusi antroji, tikra jo šeimos pavardė). Arba mūsų moterys rašytojos, visos bajoraitės sulenkintomis pavardėmis, pasirenka lietuviškus, net kiek keistus slapyvardžius: Petkevičiūtė — Bitė, Ivanauskaitė - Pšibiliauskienė — Lazdynų Pelėda, o Pečkauskaitė — Šatrijos Ragana! Slapyvardžiai prigijo ir tarsi virto jųjų pavardėmis. Daugelis mūsų rašytojų dar vėliau lietuvino ar iš pagrindų keitė svetimas pavardes: Lastauskas tapo Lastas, Jakševičius — Alantas, Zaleskis — Santvaras, Aleksandravičius — Aistis, Bačinskaitė — Nėris...

Ir labai būdinga, kad tik kai kurie specialių polinkių piliečiai, kurie su lietuvių tauta tai palaikė glaudžius santykius, tai galėdavo juo vėliau visai nutraukti, puošėsi kitoniškai. Suvalkietis Garbukas būtinai rašėsi tik Herbačiauskas ar Herbačevskis, o gryna lietuviška Gira, kai po pirmojo karo pradėjo rašyti literatūrinės kritikos straipsnius, pasirinko patį griozdiškiausią slavišką slapyvardį — Radzikauskas!..

* * *

Nepriklausomoje Lietuvoje pavardžių lietuvinimo vyksmas visą laiką ėjo geryn, tačiau vis dėlto dar gera pusė lietuvių pavardžių pasiliko su slaviškomis šaknimis, suslavintomis galūnėmis ar kitaip sugadintų ir primakarkliuotų. Valstybė ėjo lietuviškumo talkon, ir viešoji opinija tatai palaikė. Prieš pat 1940 metus jau buvo baigtas sudaryti lietuviškų ir nelietuviškų pavardžių sąvadas ir lengvam pavardžių atlietuvinimui paruoštas įstatymas. Mat, su pavardės pakeitimu visada yra daug ne tik psichologinių, bet ir teisinių sunkumų.

Bolševikinė okupacija šį vyksmą sulaikė, lyg ranka nukirto. Ir visai suprantama: negalime ir norėti iš rusų, kad jie būtų sudominti mūsų suslavintų ar grynai slaviškų pavardžių lietuvinimu. Priešingai, jiems tatai labai prie širdies, dėl „broliškumo" sustiprinimo jiems patiktų, kad lietuviškos pavardės visai išnyktų ir skambėtų jei ne rusiškai, tai nors apskritai slaviškai.

Sovietinėje Lietuvos spaudoje jūs neberasite jokios propagandos už sugadintų pavardžių lietuvinimą. Išskyrus gal porą atvejų, kur pasirenkami lietuviški slapyvardžiai, daugelio Lietuvos jaunųjų sovietinių rašytojų pavardės skamba pavyzdingai slaviškai: Marcinkevičius, Macevičius, Mackevičius, Bieliauskas, Lankauskas, Kubilinskas ir t.t. Atsirado ten net Gelbakai, Usačiovai ir Rostovaitės... Niekas nebekalba, kad sulenkintos ,surusintos ar bent galūnėmis sugadintos lietuviškos pavardės turėtų būti išvalytos, atitaisytos, sulietuvintos. Visiems „patinka" tie pagausėję evičiai, auskai ir auskiai, ickai ir ickiai ir jau vis dažniau pasimaišantieji ovai...

Štai, pavyzdžiui, 1959 m. liepos mėnesio Vilniaus „Švyturio" žurnale įdėta dviejų baleto šokėjų nuotrauka su paaiškinimu apačioje: „Į Lietuvos akademinio operos ir baleto teatro sceną atėjo gražus būrelis šokėjų, šiemet baigusių Leningrado Vaiganovos vardo choreografinę mokyklą. Balerina R. Aškelavičiūtė ir A. Bieliukevičius papildė mūsų baleto kolektyvą"... Iš tokių pavardžių jau negalime žinoti, kas tas „gražus būrelis", kas jie: ar lietuviai, ar rusai, gudai, lenkai ar žydai?

Kai Lietuvoje dabar vėl suklestėjo Aškelavičių, Bieliukevičių ir Radvilavičių gadynė, tai man ir prisiminė anas mano pašnekovas iš dvarelio kumetyno ir jo atsakymas: o kas čia blogo, mano pavardė kaip ir visos kitos... Ne, lietuviui tokios pavardės nėra „kaip visos kitos". Jos nelietuviškos, suslavintos ,sugadintos. Joks save tikrai ir giliai gerbiąs lietuvis tokių pavardžių negalėtų nešioti, net jei jo giminei iš seno tokias primetė svetimųjų nelaisvė, tautinės sutemos ar savo pačių pablūdimas. Šiandien jis tai jau privalėtų suprasti.

NEMUNAS PASIKEITĖ

(E) Pastačius Kauno HES, rašo biologijos mokslo kandidatas Ipolitas Gasiūnas, šį pavasarį išsiliejo Kauno jūra. Vandens horizontas smarkiai pakilo; susilpnėjo srovė ir tuo pačiu sustiprėjo vandens spaudimas. Aukštutinėje Kauno jūros dalyje nusėda sunkiosios našmenų dalelės, smėlio grūdeliai, o Daršūniškių ir Petrašiūnų ruože — smulkesnės bei lengvesnės, dumblą sudarančios dalelės. Nemuno vandeny gyvenusią gyvūniją ištiko pagrindinis gyvenimo sąlygų pakitėjimas. Šį pavasarį Kauno jūros dugno gyvūnija yra labai negausi. Bandoma įveisti iš Dniepro Petrovsko vandens saugyklų atgabentas dvi vėžiagyvių-mizibių rūšis. Tai būtų geras maistas žuvims. Aklimatizuoti šiuos vėžiagyvius Lietuvos vandenyse padrąsina tai, kad neperseniausiai sujungus Oginskio kanalu Dniepro baseiną su Nemuno baseinu, į Lietuvą atkeliavo Kaspijos jūros kilmės vėžiagyvis Skoropija ir minkštakūnis Drulsenas. Šie gyvūnai čia gerai prigijo, o masiškai jų privisa Kuršių marėse ir kitur. Reikia tikėtis, kad šie vėžiagyviai, kartą aklimatizavęsi, pagerins žuvų pašarą ne tik Kauno jūroje, bet ir kituose vandenyse.

„KAUNO JŪRA" PRISIPILDĖ

Kauno hydroelektrinės jėgainės tvenkinys jau prisipildė ligi reikiamo lygio. Tvenkinyje laikosi apie 459 milijonų kubinių metrų vandens. Tvenkinys yra nusitiesęs prie Nemuno vagos net už Birštono. Tvenkinio ilgis apie 90 kilometrų, bet vidutinis plotis yra tik apie du trečdalius kilometro, nes tvenkinio plotas yra apie 60 kvadratinių kilometrų. Vanduo pakeltas 18 metrų. Didžiausias tvenkinio gylis — 23 metrai. Plačiausia vieta — pusketvirto kilometro. Audros metu bangos siekia pusantro metro.

(LNA)

KOLCHOZINIŲ KARVIŲ PIENINGUMAS

Šių metų kovo mėnesio pirmojo dešimtadienio pieno primelžimo vidurkis kolchozuose Lietuvoje buvęs 3.6 litro iš karvės per dieną. To paties mėnesio antrojo dešimtadienio vidurkis buvęs puse litro didesnis, būtent, 4.1 litro. (LNA)

Atpiginta silkė vis dar brangi

(E) Lietuvos Liaudies ūkio tarybos Didmeninio maisto prekių realizavimo valdyba neseniai paskelbė, kad balandžio, gegužės, birželio ir liepos mėnesiais pirmos rūšies Atlanto silkių kaina atpiginta iki 7 rublių kilogramui, o antros rūšies iki 6 rublių. Nors tai atpigintos kainos, bet vis dar palyginamai aukštos, ypač turint galvoje, kad silkes Atlante gaudo Lietuvos žvejai. Bet Maskvos planuotojai „patvarko" taip, kad Lietuvos gyventojai mokėtų už silkę kaip už iš kažin kur importuotą prekę. Juk mokėti 6 ar 7 rublius už kilogramą silkių dažnam kolchzininkui reiškia atiduoti savo visos dienos ar net kelių dienų uždarbį.

GRĮŽIMAS NAMO

V. Funkienė-Grinkevičiūtė

Kas man daryti? Kas man daryti? Vienų viena likau svetimame krašte. Tiek metų — ilgų ir liūdnų metų buvo praleista įvairiose stovyklose, sunkiose sąlygose, bet vis dėlto tada buvau ne visai viena, o su savo šeima. Vienas kitą guodėme, vienas kitam padėjome, ir gyvenimo našta, rodos, lengviau buvo nešti.

Bet vieną po kito turėjau palaidoti savo artimuosius, kassyk palaidodama kartu ir savo širdies dalį. Kai turėjau amžinai atsisveikinti su savo paskutiniu gyvenimo draugu, tai, rodos, sudužo kažkas negrąžinama mano širdyje ir neviltis apgaubė mane.

Kam man čia gyventi? Kam aš reikalinga? Bėga dienos, savaitės, mėnesiai. Tik egzistuoti, neturėti jokio savo gyvenimo, neturėti nė vieno artimo šalia savęs, mindžioti kojomis svetimą žemę, neturėti jokios perspektyvos ateičiai?! Ne! Kam tada iš viso gyventi? Verčiau grįšiu namo... Ar pasiseks man nugalėti visus sunkumus? Ar apskritai įleis mane atgal į Lietuvą, į Kauną, į Linksmadvarį? Ar? Ak, daug yra visokių „ar", bet reikia pamėginti. Dabar vėl turėsiu tikslą gyvenime. Tai jau bus, greičiausia, paskutinis mano tikslas, bet jis vertas pastangų. Tas tikslas vadinasi Tėvynė, ir aš noriu grįžti namo! Man užteko klajoti po pasaulį. Aš gerai žinau, kad ir tėvynėje rasiu tik kapus, bet dar sykį noriu pamatyti savo namus, savo sodą, savo miestą.

Aš noriu namo! Tik ar užteks man jėgų ir sveikatos tenai nuvažiuoti? Pamėginsiu.

Štai sėdžiu traukinyje. Su savim turiu tik mažą ryšulėlį — man daug nereikia. Sėdžiu net prie lango, o traukinys skuba, dunda vis tolyn, vis greičiau Lietuvos link. Taip, LIETUVOS link! Galų gale važiuoju namo. Namo! Mes važiuojam dar per Vokietiją, ir aš sėdžiu užmerktom akim, nes nenoriu dar žiūrėti pro langą, nenoriu varginti savo akių svetimais vaizdais. Sėdžiu ir stengiuosi negalvoti, kad per tiek ir tiek valandų pasieksiu Lietuvą... Kauną. Ar išlaikys mano širdis tą pasimatymą? Pasimatymą, kurio laukiau tiek ilgų, ilgų metų? Nors mano akys ir užmerktos, bet praeities vaizdai aiškiai stovi prieš mane: mano Linksmadvaris... Kometų gatvė... mūsų namas. Puikus reginys iš balkono į Nemuną ir miestą. Erdvė ir natūralumas. Ir sodas. Mūsų mylimiausias sodas. Kiekvienas medis buvo sodintas tėvelio ar mano. Jų buvo nemažai. Buvo įvairių rūšių obelaičių, kriaušių, slyvų, vyšnių, lazdynų. Buvo agrastų, serbentų, aviečių krūmų. Bet buvo ir lieknų, baltų beržų, alyvų, akacijų, ąžuolų. Buvo net „pušynas" viename sodo kampe. Kai tėvas sodindavo eglaites ir kitus panašius medžius tame sodo kampe, tai kaimynai juokdavosi ir sakydavo, kad tie medeliai čia neaugs ir neprigis. Tėvas gi ramiai atsakydavo, kad jie augs ir prigis, nes reikia tik mokėti sodinti, nereikia medžio „apsukti". Dėl to jis, iškasdamas miške medį, pririšdavo prie vienos jo šakos, kuri žiūrėjo į pietus, baltą juostelę ir pats savo sode sodindavo neapsukdamas — ta šaka vėl žiūrėdavo į pietus. Visi tie medeliai puikiai užaugo, ir po kelerių metų mes ten net grybų jau rasdavome.

Taip gražiai mes visi gyvenome savo namuose, kol... o, ne! Aš negaliu ir nenoriu vėl visą tą biaurų, žiaurų laiką prisiminti ir nors mintyse pergyventi. Tai per sunku. O vis tiek vienos valandos vaizdas — atsisveikinimo valandos —stovi ir stovi prieš užmerktas mano akis. Aš net, rodos, girdžiu savo mamos balsą sakant: „Namus galima bus ir naujus pasistatyti, bet sodo... sodo taip greit vėl neužauginsi".

Paskutinį sykį — PASKUTINĮ — einu į savo sodą atsisveikinti. Mano akys sausos, bet širdis verkia, tyliai ir graudžiai verkia.

Avietės taip gražiai išrikiuotos ir sutvarkytos. Kas jas prižiūrės dabar? Pamidorai — 120 jų, — nauja rūšis, kas juos skins? Pasakiau lieknoms, jaunoms vyšnioms: „Stenkitės jau laikytis savo vietų — nevaikščiokit man po visą sodą. Oi, negerai tada bus". Beržus, egles, obelaites — kiekvieną medį paglosčiau. Priėjau prie savo „jauniausiųjų", prie 48, tik užpernai mano sodintų specialių žemų vaismedžių. „Jūs, mano mylimieji, stenkitės kuo giliau ir plačiau įleisti savo šaknis į žemę, laikykitės už jos stipriai, nepasiduokit. Gal aš dar spėsiu grįžti ir padėti jums sveikai toliau augti, o jeigu ne... tai..." Ties mūsų namais stovėjo aukštas, senas ir didelis jovaras. Aplink jį suolas. Kiek kartų čia buvo sėdėta, kiek kalbėta, kiek išgyventa... Priėjau, prisiglaudžiau prie jo, apkabinau jį. Tik neverkti, tik nedejuoti, tik... Bet staiga kritau žemėn. Pirštais ir nagais įsikabinau į ją. Gulėjau prispaudusi drebančias lūpas prie žemės, prie savo žemės. Aš nenoriu skirtis, aš nenoriu pasakyti „sudie", gal visam laikui! O, kaip sunku ir kaip man skaudu!

Atmerkiu akis. Traukinys stovi. Žmonės.. Pasų ir bilietų kontrolė. Paduodu ir aš visus savo popierius. Praleis ar nepraleis? Matyt, praleido, nes greit kažkas kiša man kažką į karštą mano ranką. Signalas. Traukinys vėl sujudėjo ir pradėjo važiuoti, skubėti. Bet jau visai kitaip, kaip man rodosi. Taip iškilmingai. Taip ir turėtų būti, nes mes dabar įvažiuojam į Lietuvą. Į LIETUVĄ! Aš žiūriu pro langą: štai mano kraštas, štai mano tėvynė, štai Lietuva! Aš vėl Lietuvoje, aš grįžtu namo. Mano akys pilnos ašarų, ir aš nieko aiškiai nematau. Kaip pro miglą prabėga už lango miškai ir pievos. Ak, važiuok greičiau, nešk mane skubiau namo! Kaunas vis arčiau ir arčiau. Prisimenu, ak, kaip gerai aš prisimenu, kad privažiavimas prie Kauno stoties iš abiejų pusių yra įspūdingas. Iš vienos pusės patenki pirmiau į tunelį, o iš jo jau tuoj ir stotis. O iš kitos pusės — iš mano dabartinės pusės — reikia tiltu pervažiuoti Nemuną. Kol traukinys važiuoja tiltu, jau matai dalį miesto. Kaip ilgai aš taip prie lango stovėjau — nežinau, bet staiga sudundėjo tiltas. Tiltas! Miestas. Kaunas. Stotis...

Kaip sapne išlipau iš traukinio ir išėjau iš stoties. Aikštė, rodos, tokia pat, tiktai man nežinomi autobusai stovėjo tenai. Ar važiuoti man autobusu? Kur ten, galvoju, geriau eisiu. Joks autobusas negali būti greitesnis už mano kojas, skubančias namo. Einu Vytauto prospektu, Laisvės alėja — gal ji kitaip dabar vadinasi — man vistiek, ir nėra laiko pažiūrėti į pavadinimų lenteles. Aleksoto tiltas. Aš sustoju, širdis plaka, visa drebu iš susijaudinimo, o mano akys įbestos į dešiniąją Aleksoto kalno pusę. Ten, o, ten dar raudonuoja mūsų namų stogas! Skubu, kiek tik mano kojos neša, lipu į kalną. Lipu ir lipu nesustodama, beveik jau be žado, prisispaudusi abi rankas prie skaudančios širdies. Ryšulėlis? Kur mano ryšulėlis? Nejaugi pamečiau jį? Ten gi visi mano dokumentai, pinigai. O gal aš juos į kišenę įsidėjau? Mano rankos ieško visur, bet kojos neša mane tolyn, ir mano širdis lekia pirmyn, ten, kur raudonuoja mano namų stogas. Mano namai! Vis dėlto sulaukiau dienos, kada galiu vėl pamatyti juos! Čia jau ir Kometų gatvė. Paskutinė gatvė, skirianti mane nuo savo namų. Bet pajuntu, kad nebeturiu daugiau jėgų. Stoviu ir bijau eiti toliau. Ką aš ten rasiu? Svetimus žmones pasikeitusiame sode? Ar stovi dar nors tas jovaras? Tvora aukšta — už jos nieko nematyti. „Jau eik", sakau pati sau ir einu. Žingsnis po žingsnio... abejinga... sujaudinta iki paskutiniųjų... Matau jau ir vartelius, tie patys išliko, nesugriauti... Jie laukia manęs, laukia, kada vėl atidarysiu ir įeisiu pro juos. Tik kaip man pasiekti juos, nes širdis plaka? Kvėpuoti nebegaliu, rankos šaltos, ir jau taip tamsu aplink! Dar keli žingsniai. Dabar stoviu prie pat vartelių. Nusilpnėjusi ranka ieško ir randa durų rankeną. Aš laikau ją drebančiuose pirštuose... Užsimerkiu.

Paskutinis žingsnis prieš pasimatymą su savo namais, su tėvyne. Kažkodėl šalta, tamsu, baisu. Iš paskutiniųjų jėgų spaudžiu durų rankeną, atidarau vartelius ir peržengiu slenkstį... Šalta? Tamsu? Ar aš sakiau, kad tamsu?! Nieko panašaus! Saulė taip šiltai šviečia, oras puikus, ir namai, mano namai ir sodas, jie čia yra! Viskas tvarkoje! O, Dieve mano! Sodas net nepasikeitė — kaip tai gali būti? Jovaras yra, taip, dar yra. Ir suolas. Ir — tėvelis sėdi jame. Žiūriu į namus — durys kaip tik atsidarė, ir mama išėjo su dviem pintinėm. Teisingai, dabar gi aviečių laikas, ir ji, tur būt, eina jų skinti.

Pamatė mane. Suriko, numetė pintines ir skuba prie manęs. Tėvas atsigręžė, atsikėlė ir taip pat eina prie manęs. O, kokia laimė! Nežinau, į kurio glėbį pirmiau mestis, kurio veidą bučiuoti. Aš esu namuose su savaisiais, aš vėl čia! Mano širdis linksma, lūpos juokiasi, akys žiba. O, kokia aš laiminga! Kokia laimė! Būti namie! Grįžti po visų klajojimų vėl namo, pas savo mylimus, į savo žemę...

Mes visi stovim apsikabinę. Ir staiga aš sakau: „Palaukit! Bet, tėveli... bet, mama, — kaip čia yra? Kaip čia įmanoma, kad jūs esate čia? Ar jūs... ar jūs PRISIKĖLĖTE!?"

Keistai žiūri į mane tėvelis, bet tyli. O mama prispaudė mane dar stipriau prie savęs ir atsakė: „Vaikeli mano, dukrele mano, ne mes prisikėlėme, bet tu gi MIREI!"

Europos Lietuvių Kronika

KALENDORIAUS RĖMĖJAI

Už sienines kasdien nuplėšiamąjį 1960 m. kalendorių dar atsiuntė 30 šil. V. Gugas ir 10 šil. K. Molis.

Ačiū jiems!

DBLS CENTRO ŽINIOS

Savaitgalio Mokyklų mokytojų konferencija įvyko Manchesteryje gegužės 14-15 d.d., į kurią buvo susirinkę Manchesterio, Bradfordo, Wolverhamptono, Halifakso ir kitų mokyklų mokytojai, jaunimo auklėtojai ir globėjai. DBLS Valdybai šioje konferencijoje atstovavo Valdybos sekretorius. Konferencija praėjo darbingoje nuotaikoje, ir buvo apsvarstyta daug rimtų reikalų, susijusių su lietuviškomis mokyklomis Anglijoje ir su jaunimo auklėjimu. Tam reikalui DBLS Valdyba teiks visokeriopą paramą ir globą. Sudaryta Anglijos lietuviškų mokyklų bendra vadovybė.

Apie konferencijoje svarstytuosius klausimus ir nutarimus bus daugiau parašyta kitame EL numeryje.

Šiai konferencijai patalpas davė ir globojo ją Manchesterio Lietuvių Socialinis Klubas.

Pabėgėlių Metų aukos skyriuose jau turėtų būti surinktos ir prisiųstos Centran. Deja, dar ne visi skyriai pasiųstuosius aukų lapus grąžino. Primenama, kad šis vajus privalo būti tuoj pat baigtas ir aukų lapai skubiai grąžinti. Surinktoji suma bus paskelbta vėliau.

Sekminių Tradicinio sąkrydžio Lietuvių Sodyboje programos sudarytos didele dalimi priklausys nuo atvyksiančių ekskursijų vadovų apsukrumo. Ne vien tik ekskursijos dalyvių, bet ir viso sąskrydžio nuotaika būtų gyvesnė, jei ekskursijų vadovams pavyktų prikalbinti muzikos mėgėjus pasiimti su savim akordeonus, dūdas ir kitas muzikos priemones.

Centrinio Koordinacinio Komiteto laiškas DBLS Valdybai. Koordinacinis Komitetas prašo surinkti žinias ir adresus senelių, invalidų ir ligonių Vokietijoj, Austrijoj ir Italijoj, kurie norėtų atvykti į Angliją pastoviai įsikurti. Dėl laiko stokos šiame EL numeryje tuo klausimu spausdinamas atskiras atsišaukimas. Jei kas iš Anglijos lietuvių žinotų tokių paramos reikalingų asmenų, prašome nedelsiant pranešti Centrui.

PAIEŠKOJIMAS

Paieškoma NORKYTĖ Kazė. Atsiliepti šiuo adresu: Jonas Vaitkus, 233 Quine Sq., Russia Lane, London, E.2.

LEISTA SIŲSTI NAUJOS RŪŠIES PREKES MUITAS LABAI MAŽAS

Nuo š.m. gegužės 15 d. Lietuvon galima pasiųsti daug naujų prekių, kurių anksčiau nebuvo galima iš viso siųsti. Pavyzdžiui: transistoriniai radijo aparatai, elektriniai prosai, elektrinės plytelės, visi reikmenys virtuvei, plaukams džiovinti elektrinės mašinėlės ir dar daug naujų dalykų, kaip motorų ir motociklų bei automobilių dalys.

Dėl bendro vaizdo duodame keletą muito mok. pavyzdžių: už elektrinį prosą muitas — 9 šilingai, nepaisant jo vertės, už radijo aparatą — 36 šilingai, už elektrinį kavai virdulį — 12 šilingų, už elektrinę plytelę ar elektrinę šildymui krosnelę — 18 šilingų.

Kai kurių prekių siuntinius galite pasiųsti viename siuntinyje iki 44 svarų svorio.

Asmenys, suinteresuoti siuntiniais, prašomi parašyti šiuo adresu: **DAINORA, 49, Thornton Ave., London, W.4.** Visi patarimai ir muitų lentelės pasiunčiamos nemokamai.

Šiuo metu DAINORA turi ypač nebrangių lietpalčių, vasarinių batų, didelį pasirinkimą įvairių rūšių medžiagų. Pageidaujantiems pasiunčiami medžiagų pavyzdžiai, arba pasižiūrėjimui visas užsakytas siuntinys.

VAISTAI PIGESNI TIESIOG IŠ VAISTINĖS

Jums visada bus priimtina mūsų patarnavimas ir kainos. Visi mūsų klijentai žino tai, o kas naujai pabando, tai vieną siuntinį išsiuntęs įsitikina. **Jūs taip pat galite siųsti ne tik vaistus, bet ir kitokias prekes, savo pačių supirktas ar per mus užsakytas.** Taigi jei jums iškyla reikalas padėti saviesiems Lietuvoje, prašom leisti mums atlikti tą darbą.

Adresas:

Acton Pharmacy
(EXPORT) LTD.
24, CHURCH ROAD, LONDON, W.3.
ENGLAND
Tel. ACOrn 0712

Informacija ir patarimai lietuvių kalba teikiama nemokamai.

LONDONAS

LIETUVIŲ KLUBO EKSKURSIJA Į LIETUVIŲ SODYBĄ

Sekminių pirmąją dieną organizuojama ekskursija į Lietuvių Sodybą ir nuo Lietuvių Namų Londone.

Autobusas išvažiuos 9 val.

Norintieji vykti su ta ekskursija ir tuo būdu pasinaudoti pigia ir patogia susisiekimo priemone, prašomi ko skubiausiai užsirašyti Lietuvių Namų raštinėje (1, Ladbroke Gdns., W.11) arba telefonu PAR 2470.

EKSKURSIJA Į LIETUVIŲ SĄSKRYDĮ

Šv. Onos Draugija ruošia ekskursiją į Lietuvių sąskrydį per Sekmines Lietuvių Sodyboje. Norintieji pasinaudoti autobusu, prašomi užsiregistruoti pas valdybos nares V. Puidokienę, M. Vikanienę ir F. Senkuvienę, arba klebonijoje. Kaina 12 š. 6 p.

DERBY ARKLIŲ LENKTYNIŲ LOTERIJA

Bilietų platinimas baigiamas. Visi neišplatinti bilietai ir išplatintų bilietų šaknelės su pinigais privalo būti grąžinti iki gegužės 26 dienos šiuo adresu: S. Kaparas, 21, The Oval, Hackney Road, London, E.2.

BRADFORDAS

KLUBO NARIŲ SUSIRINKIMAS

Bradfordo Lietuvių Vyties Klubo Valdyba gegužės 22 d., sekmadienį, 4 val. popiet, Klubo patalpose kviečia Klubo narių susirinkimą šia dienotvarke:

1. Valdybos narių ir Revizijos komisijos pranešimai;
2. Mandatų komisijos sudarymas;
3. Klubo Valdybos ir Revizijos komisijos rinkimai;
4. Einamieji reikalai.

Vyties Klubo Valdyba

BIRMINGHAMAS

VAKARAS

DBLS Birminghamo Skyriaus Valdyba, stengdamasi bent kiek kasdieninį niūrų tremties gyvenimą prablaivinti, gegužės 28 d., šeštadienį, 6.30 val. New Inn restorano salėje, Moseley-Edward Rd. kampas (prieš Imperial kiną), Birmingham 12 (autobusai 49 ir 50 iki Edward Rd.), rengia **Lietuviškų dainų ir muzikos vakarą.**

(Programa iš magnetinių juostelių).

Šokiai tęsis iki 11.30 val. Turtinga loterija Tautos Fondui paremti.

Laukiame svečių iš visur.

Skyriaus Valdyba

EARLESTOWN

Luboms griuvus žuvo angliakasys Vincentas Evaškaitis, 42 m. amžiaus. Paliko tris vaikus: Joną ir Brianą 7 m. amžiaus ir Wimfridą 14 m. amžiaus. Vaikų motina mirė po ilgos ligos prieš metus.

Jonas Evaškaitis, apylinkės lietuviams gerai pažįstamas, neteko brolio. Tragedija ištiko ketvirtą kartą Evaškaičių šeimą: vienas brolis žuvo anglų armijoje, o du taip pat tragiškai žuvo prie įvairių darbų.

NAUJAI GAUTA:

Mėgėjo psichologo A. Garbausko (anglų kalba) — Know Thyself — kaina 5 šil. (A Theory of Spirit and System of Man's Psychical Powers). Į anglų kalbą išvertė E.J. Harrison.

Jonas K. Karys — Senovės lietuvių pinigai — 3 sv. 12 šil. (Istorija ir numizmatika).

Pėteraitis — Liet.-Angl. kalbų žodynas — 50 šil.

Koncevičius — Russia's Attitude Towards Union With Rome 9th-16th Centuries — 7 šil. 9 penai.

B. Sruoga — Dievų miškas —36 šil. 8 p.

Prunskis — Mano pasaulėžiūra — kultūrininkų pasisakymai — 25 šil. 8 penai.

Kun. M. Crawley — Šventoji valanda (Nakties adoracijai namuose) — 2 šil.

St. Butkus — Vyrai Gedimino kalne — 15 šil.

I. Šeinius — Vyskupas ir velnias —22 š.

Prunskis—Rinktinės mintys — 29 š. 4 p.

Somerset Maugham — Dažytas vualis — 22 šil.

Studija Lituanica — Mažoji Lietuva — 36 šil. 8 penai.

Lithuania Through The Ages — 25.8.

A. Baranauskas — Anykščių šilelis — 14.8 — Liet. ir anglų kalbomis.

Popiežius Leonas XIII — Enciklika apie masonus — 3.6.

Kairys — Diagnozė — 3 veiksmų komedija — 14.8.

I. Šlapelis — J. Pautienius (Meno raida, forma) — 36 šil. 8 penai.

Maldaknygės: Sveika Marija, Atlaidų šaltinis.

Vaikams: Aušros žvaigždė ir Vardan Dievo; šitas ir daug kitų knygų, maldaknygių, liet. plokštelių gausite rašydami:

DAINORA, 49, Thornton Ave., London, W4

BOLTONAS

DEŠIMTMEČIO MINĖJIMAS

Gegužės 21 d. erdvioje Spinners-Hall salėje, St. George Rd., Boltono skyrius rengia dešimtmečio minėjimą. Minėjimo pradžia 6 val. vak., pabaiga 11.45. Veiks pilna žodžio prasme bufetas su išgėrimais ir užkandžiais.

Ta progą Skyriaus pirmininkas J. Banys padarys trumpą skyriaus veiklos apžvalgą, o DBLS pirmininkas Step. Nenortas Sąjungos vardu tars savo žodį. Po to garsioji Bradfordo tautinių šokių grupė—skautai ir dainininkai bei deklamatoriai išpildys savo programą. Kviečiami tolimų ir artimų kolonijų lietuviai sudaryti ekskursijas, susitikti su draugais ir pamatyti gražias Boltono apylinkes.

Po programos bus šokiai, kuriems gros gera kapela.

Atvykstantieji įspėjami, kad bilietai prie durų nebus pardavinėjami, tai negalima, bet jie bus pardavinėjami ne prie durų.

Skyriaus Valdyba

PRANCUZIJA

PABĖGĖLIŲ SENATVĖS APRŪPINIMAS PRANCŪZIJOJE

Sunku yra žmogui, ypač svetimame krašte, toli nuo savosios tėvynės, kai dirbęs „it jautis" visą savo amžių, senatvėj lieka be aprūpinimo, be pragyvenimo šaltinio, be jokios paramos. Dabar kiekviena valstybė daugiau ar mažiau rūpinasi savo seneliais, teikia jiems socialinę pagalbą. Tokia pagalba tam tikromis sąlygomis yra pažadama ir šiame krašte pastoviai gyvenantiems svetimšaliams, emigrantams, pabėgėliams. Tačiau kiekvienam senesniam žmogui, jau ir taip sunkaus gyvenimo išvargintam, plaukai šiaušiasi, kai jis susiduria su ta formaline, biurokratine visokių įstatymų, instrukcijų, parėdymų, aplinkraščių painiava. O tų „formalumų" neatlikus, pašalpos ar paramos negaunama. Tie formalumai pirmiausia priklauso nuo prašančiojo teisinės būklės. Emigrantai, pabėgėliai, kurie gavo Prancūzijos pilietybę, tuos klausimus tvarko pagal visiems piliečiams privalomus dėsnius. Sunkiau yra su neturinčiais pilietybės.

Čia rašau apie senatvės aprūpinimą asmenų, turinčių „Pabėgėlio pažymėjimą", išduotą „Office francais de protection des refugies et apatrides", pagal 1951.VII.28 Ženevos „Konvenciją, liečiančią pabėgėlių padėtį". (O šį pažymėjimą gali gauti visi lietuviai, gyveną Prancūzijoje ir nepriėmę prancūzų ar kito krašto pilietybės, atvykę prieš karą ar po karo.

Socialinė pagalba pabėgėliams teikiama tokiomis pat sąlygomis, kaip ir Prancūzijos piliečiams (pagal bendrą Prancūzijos tvarką).

Gauti „Senatvės pensiją nėra didelių sunkumų. Ją gauna kiekvienas asmuo, nuolat gyvenąs Prancūzijoje ir pasiekęs 65 m. amžiaus (arba 60 metų, esant visai nedarbingam), tačiau toji pensija yra labai maža. O Prancūzijos piliečiai gauna: 1) Allocation aux vieux travailleurs salaries, 2) Allocation supplementaire ir 3) Allocation speciale. Pastarosios dvi pensijos mokamos asmenims, tam tikromis sąlygomis, įsigijusiems teisę gauti pirmąją, sutrumpintai vadinamą AVTS, pensiją.

Norėdamas šias pastarąsias pensijas gauti, kiekvienas pabėgėlis visų pirma turi įrodyti, kad jis yra pabėgėlis. Tam tikslui jau minėta „Pabėgėlių Įstaiga" išduoda suinteresuotam, jo prašymu, specialų pažymėjimą, kuriame nurodomi visi teisiniai pagrindai pabėgėliui gauti senatvės pensiją. Be tokio pažymėjimo visos pastangos gauti AVTS liks nesėkmingos. Toliau kiekvienas toks pabėgėlis turi įrodyti, jog jis gyvena Prancūzijos teritorijoje ne mažiau 15 metų ir 5 paskutiniuosius metus joje gyvenęs be pertraukos. Besirūpinantis gauti senatvės išlaikymą, su visais reikiamais pažymėjimais turi kreiptis į savo gyvenamosios vietos MAIRIE „Socialinės pagalbos" tarnybą. Techniškai tuos reikalus sutvarko šie skyriai pagal Darbo Ministerijos bei Socialinio Draudimo Institucijos aplinkraščius, kurie smulkmenose dažnai keičiami ar papildomi, dažniausiai papildant reikalavimais pateikti įvairius papildomus liudijimus, gydytojų pažymėjimus.

Visų emigrantų pagalbai Prancūzijoje yra atskira, nepriklausoma institucija, vadinama „Service social d'aide aux emigrants", kurios skyriai yra visuose departamentiniuose miestuose. Toji įstaiga, tarp kitų, kaip tik ir padeda emigrantams, pabėgėliams gauti senatvės aprūpinimą.

J. Dainauskas

(PLŽ)

Instruktavo liaudies teisėjus

(E) Vilniuje įvyko respublikos liaudies teisėjų pasitarimas, kurio metu Aukščiausiojo teismo pirmininkas Likas padarė pranešimą apie liaudies teisėjų vaidmenį kovoje su nusikaltimais.

(E) JAV užsienio reik. ministeris Herter priėmė Pabaltijo valstybių atstovus

Vašingtone, su kuriais kalbėjosi būsimos viršūnių konferencijos ir tais klausimais, kurie liečia Pabaltijo kraštus.

INICIATYVA IR VIENINGUMAS

RAŠO J. Gutauskas

Viršūnių konferencija Paryžiuje. Vakarų valstybių užsienio reikalų ministeriai, susirinkę suderino požiūrius. Panašūs pasiruošimai, be abejo, vyko ir Maskvoje.

Buvęs kandidatas į Amerikos prezidentus A. Stevensonas yra pasakęs, kad Sov. Rusija atominių ginklų ir dinaminės politikos srityse pasiektosios persvaros dėka sugebėjo pačiupti į savo rankas diplomatinę iniciatyvą visur, pradedant pasauline erdve ir baigiant Berlynu.

A. Stevensonas visai teisus. Tai galima tvirtinti ne tik dėl praeito laiko: sovietinė diplomatija ir iki šiol sąmoningai sistematiškai išlaiko iniciatyvą savo rankose, kartais net dirbtiniais būdais. Dešimties kraštų nusiginklavimo konferencijos darbas, posėdžiaujančios jau daug mėnesių Ženevoje, buvo sąmoningai įvestas į akligatvį sovietų delegacijos strategijos. Konferencija buvo priversta nutraukti savo darbus iki Paryžiaus konferencijos pabaigos. Kartu buvo nutraukti atominių bandymų konferencijos darbai, kurioje kaip tik paskutinėm savaitėm buvo prieita bendros nuomonės. Vienok paskutinę minutę sovietų delegacija pareiškė, kad Vakarų valstybių pasiūlymas Sovietų Sąjungai nepriimtinas, o Vakarų valstybėms atstovaujantieji iš savo pusės turėjo pareikšti, kad jiems nepriimtini sovietiniai siūlymai ta forma, kuria jie buvo pateikti.

Gerai informuoti laikraščiai pareiškia spėliojimą, kad visa tai tyčia buvo inscenizuota tam, jog Chruščiovui būtų galima reikštis Paryžiaus konferencijoj gelbėtoju ir taikintoju.

Jei būtų kalba tik apie kovą dėl iniciatyvos, tai dar būtų pusė bėdos. Svarbesnis yra kitas klausimas. Ar Sovietų Sąjunga arba teisingiau Chruščiovo grupė rengiasi tikrai eiti į nusiginklavimą. Gal būt, jo sensacinis pilno ir bendro per 4 metus nusiginklavimo planas yra tik propagandinis triukas ir visa tolimesnė sovietinės diplomatijos veikla reikšis tuo, jog ir toliau kiekvienas artėjimas į realų šio plano vykdymą visomis jėgomis bus sabotuojamas.

Į šį klausimą iki šiolei atsakymo pasaulis neturi. Perkalti kardus į arklus atominių bombų ir raketų epochoj ne taip paprasta. Zorino griežtas pasipriešinimas, rodomas kiekvienam daliniam Vakarų valstybių planui, lyg ir patvirtina spėjimą, kad tai inscenizuota. Tuo tarpu gi daugėja faktų, kurie turėtų liudyti Sovietų vyriausybės rimtą susidomėjimą tikru ir masyviu nusiginklavimu. Neseniai įvykusioje satelitinių kraštų ministrų konferencijoj Maskvoje Kremlius įspėjo šiuos kraštus, kad, turint omeny milžiniškas išlaidas, kurios Sovietų Sąjungai teks iki 1965 metų supramoninimo programą vykdant ir teikiant pagalbą visai eilei valstybių kituose kontinentuose, europiniai satelitai neturėtų pasitikėti dideliu Sov. Sąjungos dosnumu.

Iš kitos pusės ir iš Sovietų Sąjungos grįžtančiųjų turistų stebėjimai ir ateinantieji iki užsienio gandai, pvz., iš Kazachstano, liudija vis didėjantį gyventojų nepasitenkinimą ir reikalavimą gyvenamųjų namų ir plataus vartojimo prekių.

Kai Chruščiovas iškalbingai pasisakė dėl galimųjų sutaupyti sumų masinio nusiginklavimo atveju, tai jis turėjo galvoje tas sutaupas, kurios bus biudžete ir kiek iš jų gyvenamųjų namų bus galima pastatyti nepatenkintiems gyventojams, iki šiol, per 43 metus po revoliucijos, prisiglaudusiems pusiau sugriautuose namuose.

Iš aukščiau pateiktųjų samprotavimų reiktų padaryti išvadą, kad Sovietų Sąjunga suinteresuota ne humaniškais motyvais, bet gyvybiškais interesais.

Dar neaiškioj padėty iki šiol yra Berlyno klausimas. Tai bus antroji mįslė, kuri turės būti sprendžiama Paryžiuje. Čia, reikia manyti, Chruščiovas galės teatrališkai išeiti į priekį Europos gelbėtojo vaidmeny. Taigi aišku, A. Stevensonas buvo teisus, kai rašė, kad Chruščiovas monopolizavo iniciatyvą europinės diplomatijos srity ir jos iš savo rankų nepaleis: viskas išeina iš Chruščiovo ir viskas grįžta jam, ir visi ginčytini klausimai turi būti tik taip kaip siūlo Sovietų Sąjunga.

Jeigu Chruščiovo vaidmuo aiškus, tai kaip pasielgs jo partneriai? Argi pasaulinis demokratinis blokas, atstovaujamas šiame istoriniam pasitarime, išstos kaip vieningas blokas, ar šiame bloke pasirodys plyšių?

VOKIETIJA

VAIKŲ VASAROS STOVYKLA

Organizuojama Huettenfelde, Vasario 16 gimnazijos patalpose nuo 1960.VII.17 d. iki VIII.7 dienos. Stovyklon priimamas jaunimas (berniukai ir mergaitės) nuo 10 metų amžiaus iki 25 m. Vykstantieji turi apsimokėti kelionę į abu galus ir pasiimti pakankamai kišenpinigių. Šiaip visas išlaikymas ir visos pramogos nemokamai.

HAMBURGAS

Haus der Begegnung, Hamburg 39, Agnes Strasse 44, yra nemaža lietuviškų knygų ir laikraščių pasiskolinti ir pasiskaityti.

Penktadieniais popietinėmis valandomis vaikams lietuvių vargo mokykla.

Kiekvieną šeštadienį vaikų baleto pamokos.

Kiekvieną antradienį suaugusiems baleto pamokos.

Ketvirtadieniais dar anglų kalbos pamokos pradedantiems, trečiadieniais anglų kalbos pamokos pasikalbėjimų forma pažengusiems.

Bemaž kiekvieną šeštadienį yra rimti koncertai, kiekvieną dieną galima žiūrėti televizijos, klausytis įvairių tautų plokštelių muzikos, žaisti stalo tenisą, šachmatais, lošti kortomis.

Dauguma mūsų inteligentų pastaruoju metu pradeda lankyti braižytojų kursus, kurie čia trunka tik vienus metus ir garantuoja nuolatinį darbą bei gerą uždarbį. Būtų gera, kad ir kiti tautiečiai pasektų jų pavyzdžiu.

Obelys Lietuvoje du kartu žydės ir vaisius neš

(E) Vilniaus radijas balandžio 24 d. pranešė apie tokį gamtos prajovą, kad iš Taškento atgabenta ir Lietuvoje pasodinta obelis du kartu metuose žydės ir vaisius neš.

Kolchozininkų frontas prieš kukurūzus

(E) Ne visos Lietuvos žemės tinka kukurūzų kultūrai. Tačiau sovietiniai vadovai, Chruščiovo iš Maskvos siundomi, kolchozininkus per prievartą verčia auginti kukurūzus, nors dažnai iš to gaunami nuostoliai dėl labai menkų derlių. Vilniaus „Tiesoje" net skundžiamasi, kad kai kurie Šeduvos kolchozai kukurūzus augina „tik ant popieriaus". Panašūs reiškiniai pranešami ir iš kitų rajonų.

Vilniaus turistai į Italiją

(E) Gegužės 2 d. grupė lietuvių darbininkų, mokslininkų, statybininkų, pramonės darbuotojų ir žurnalistų išvyko šešiolikos dienų viešnagėn į Italiją. Drauge su jais išvyko Latvijos ir Estijos turistai. Artimiausiu metu maršrutų skaičius į Vakarų šalis dar padaugės. Netrukus pirmoji lietuvių turistų grupė išvyksta Britanijon. Šią vasarą pirmą kartą Lietuvos turistai keliaus po Austriją ir JAV-bes.

Kolchozininkams tik trečdalis bendrų pajamų

(E) Vilniaus radijo pranešimu, Pasvalio rajono kolchozuose kolchozininkams už darbadienius buvęs išmokėtas daugiau kaip trečdalis bendrų pajamų. Norėdamas parodyti, kaip „pasiturinčiai" kolchozininkai gyvena, radijas pranešė, kaip, pvz., Stalino vardo kolchoze 32 asmens turi motociklus, o 4 lengvąsias mašinas. (Čia galima pastebėti, kad, viena, tik apie labai retus kolchozus tokios žinios pranešamos, o, antra, yra savaime aišku, kad ir lengvosios mašinos ir motociklai priklauso vadovaujančiam personalui ir vienam kitam „pirmūnui". Daugumo kolchozininkų medžiaginė padėtis tokia, kad net apie dviratį negali svajoti).

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkoju Ponams Zinkams, P. V. Žemaičiui, Ponams Mašalaičiams už paramą skaudžiausioj mano gyvenime valandoje, už pasiaukojimą rūpinantis laidotuvių reikalais.

Nuoširdžiai dėkoju kun. Kazlauskui, skautams, visoms kitoms organizacijoms ir gausiai lietuviškai visuomenei, palydėjusiai mano mylimą vyrą

Kazimierą

į Jo amžinąją poilsio vietą.

Dėkoju už vainikus ir gėles, kuriomis papuošėte jo naujai supiltąjį kapą.

Man trūksta žodžių pasakyti, kaip esu visiems dėkinga.

E. Vaitkevičienė

PAIEŠKOJIMAI

VILEIŠIAI Andrius ir Paulius, Jono ir Olgos sūnūs, pirmasis gimęs 1924 m. lapkričio 31 d., 1959 m. gyvenęs Prancūzijoje, antrasis gimęs 1926 m. gruodžio 31 d., apie jį paskutinės žinios yra iš 1945 m., paieškomi motinos: Olga Wileisis, Warszawa, Zamenhofa 9-m. 3.

EUROPOS LIETUVIS — LITHUANIAN WEEKLY.

Printed and Published in Gt. Britain by the Lithuanian House Ltd., 1, Ladbroke Gardens, London, W.11. Tel. PARk 2470

Redakcijos ir Administracijos adresas: **1, Ladbroke Gardens, London, W.11. Tel. PARk 2470.**

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra.

Prenumeratos kaina: metams 40 šil., 6 mėn. 22šil., atskiras numeris 1 šil.; dolerio kraštuose — 6 dol. metams.

Leidžia Lietuvių Namų Akc. Bendrovė. Leidimo Tarybą sudaro DBLS Valdyba ir Europos Lietuvių Bendruomenių pirmininkai.